

BEWEGEN ZONDER GRENZEN

28 juni 2013

Onderzoek naar interetnisch contact onder vrouwen op de sportschool en in de wijk

Bachelor thesis
Sociale geografie & planologie
Universiteit Utrecht
Dineke Sikkema

Bachelor thesis
Sociale geografie & planologie
Universiteit Utrecht
Dineke Sikkema
Studentnummer: 3665909
Begeleider: MSc Maren Boersma
28 juni 2013

Foto voorblad: Ladyfit, 2013

Universiteit Utrecht

SAMENVATTING

Contact tussen vrouwen van Marokkaanse en Turkse afkomst en vrouwen van Nederlandse afkomst is de afgelopen 15 jaar niet toegenomen, terwijl dit wel werd verwacht. Daarnaast zijn er socio-economische verschillen tussen vrouwen van Marokkaans of Turkse afkomst en vrouwen van Nederlandse afkomst. Deze verschillen zijn groter dan onder mannen van verschillende afkomst. Beleidsmakers en wetenschappers gaan er vanuit dat interetnisch contact belangrijk is om zo een multiculturele samenleving meer solidair, tolerant en economisch stabiel te maken. Sport zou hierbij kunnen helpen. Het doel van deze bachelor thesis is weer te geven wat de rol van sport is met betrekking tot interetnisch contact onder vrouwen op de sportschool en in de woonomgeving. Dit is onderzocht aan de hand van literatuur en vervolgens is er kwalitatief onderzoek uitgevoerd op 'Ladyfit', een 'gemengde' sportschool voor alleen vrouwen. Het blijkt dat sportbeoefening op een 'gemengde' sportschool leidt tot interetnisch contact op de sportschool, maar dit contact leidt nauwelijks tot meer interetnisch contact in de woonomgeving van de vrouwen. Dit wordt verklaard door de sport- en contactmotivatie van vrouwen, maar ook door de keuze voor de sportschool en de nationaliteit. Vrouwen komen sporten voor zichzelf en een vrouwensportschool kent een eigen verzorgingsgebied. Er is, echter, wel sprake van verandering in het beeld wat vrouwen van Nederlandse afkomst hebben over vrouwen van Turkse en Marokkaanse afkomst in de woonomgeving en in de samenleving als geheel. Vrouwen van Turkse en Marokkaanse afkomst zien de sportschool als punt waar praktische zaken kunnen worden besproken. Dit heeft alleen weinig effect op contact in de woonomgeving van de vrouwen. Sport bindt, maar wel in bepaalde mate.

VOORWOORD

Twee jaar geleden ben ik verhuisd naar Utrecht en omdat ik van sporten houd zocht ik, als student zijnde, een relatief goedkope sportschool. Uiteindelijk kwam ik uit bij sportschool 'Ladyfit'. Een sportschool voor alleen vrouwen en opgericht door hoogopgeleide vrouwen van Marokkaanse afkomst. Als geograaf zijnde interesseerde het mij onmiddellijk en dacht ik na over wat voor effect deze sportschool op Nederlandse samenleving. Er sporten immers vrouwen van diverse afkomst en in de media komen vaak de negatieve kanten van mensen van Turkse en Marokkaanse afkomst aan bod. Uiteindelijk heb ik dit zelf mogen onderzoeken en heeft het mij nieuwe inzichten gegeven met betrekking tot nationaliteit, identiteit en afkomst en de rol van sport hierin. Ik hoop dat het u, als lezer, ook interesseert.

Graag wil ik ook de mensen bedanken die mij de afgelopen maanden hebben gesteund in het schrijven van deze bachelor thesis. Allereerst wil ik graag mijn begeleider, Maren Boersma, bedanken voor de begeleiding die zij gegeven heeft tijdens het schrijven van deze bachelor thesis. De praktische tips werden door mij als zeer nuttig ervaren en de gesprekken over mijn onderzoek waren zeer prettig en interessant. Dit onder andere door de nieuw verkregen inzichten met betrekking tot mijn onderzoek. Ten tweede wil ik graag 'Ladyfit' bedanken en in het bijzonder, Tanja, voor het helpen van het vinden van respondenten. Ook wil ik graag alle respondenten bedanken dat ik ze mocht interviewen. Zonder hen was dit onderzoek niet mogelijk geweest. Ik heb daarnaast ook de weken, waarin ik mocht interviewen, als gezellig, maar vooral, als leerzaam ervaren.

Daarnaast wil ik mijn familie bedanken, en daarmee in het bijzonder mijn ouders, Erik en Jantien, voor het feit dat ze mij altijd steunen en in mij geloven en dit te allen tijde blijven doen. Ook wil ik mijn vriendinnen bedanken die in mij geloven, mij hielpen om door te gaan en door wie ik ook heb leren genieten van het leven als student. Wat het leven als student bestaat uit hard werken en ook veel gezelligheid. In het bijzonder wil ik Mariëlle, Shanna en Élise bedanken voor alle uren die we samen in de Universiteitsbibliotheek hebben doorgebracht. Deze tijd zal ik nooit meer vergeten!

Veel plezier met lezen!

Dineke Sikkema

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
Samenvatting	3
Voorwoord	4
Inhoudsopgave	5
1. Inleiding	7
1.1 Verschil tussen bevolkingsgroepen in Nederland	7
1.2 Sport als katalysator voor integratie	8
1.3 Probleemstelling	9
1.4 Relevantie van het onderzoek	10
1.5 Leeswijzer	11
2. Theoretisch kader	12
2.1: Overzicht van immigratie naar Nederland	12
2.2: Culturele diversiteit in de samenleving	12
2.3: Social capital: bridging & bonding	13
2.4: De rol van sport met betrekking tot interetnisch contact	14
2.5: Slagingskans van interetnisch contact	15
2.6: Invloed van persoonskenmerken op interetnisch contact	17
2.7: Invloed van sportmotivatie op interetnisch contact	17
2.8: Beeldvorming, stereotypering en interetnisch contact in de wijk	18
2.9: Etnische compositie van de wijk en het interetnisch contact	20
2.10: Verantwoording conceptueel model	20
3. Methodologie	23
3.1 Verwachtingen	23
3.1a Etniciteit en interetnisch contact	23
3.1b Etniciteit, sporten en interetnisch contact op de sportschool	24
3.1c Interetnisch contact in de wijk	24
3.1d Beeldvorming en interetnisch contact	24
3.1e Beeldvorming, interetnisch contact en de sportschool	25
3.1f Individueel, contact op de sportschool en in de wijk	25
3.2 Verantwoording onderzoeksopzet	26
3.2a Verantwoording kwalitatief onderzoek	26
3.2b Verantwoording onderzoekspopulatie	27
3.3 Operationalisering van het onderzoek	28
3.3a Definitie van etniciteit	28
3.3b Definitie van contact	29
3.3c Begrenzing van contact in de wijk	30
3.3d Consequenties gemaakte keuzes	30
3.3e Beschrijving van de respondenten	30

4. Resultaten	34
4.1 De invloed van sportmotivatie en sportschoolkeuze op interetnisch contact	34
4.1a Sportmotivatie	34
4.1b De keuze voor de sportschool met alleen vrouwen	35
4.1c Terugkoppeling: invloed sportmotivatie en sportschoolkeuze	37
4.2 Contact op de sportschool	38
4.2a Samen of alleen sporten	38
4.2b Taal en interetnisch contact	39
4.2c Contact maken voor, tijdens en na het sporten en de gespreksonderwerpen	40
4.2d Terugkoppeling: invloed sportschool en taal op interetnisch contact	42
4.3 Beeldvorming	43
4.3a Nederlandse vrouwen over Turkse en Marokkaanse vrouwen	43
4.3b Turkse en Marokkaanse vrouwen over Nederlandse vrouwen	44
4.3c Terugkoppeling: invloed van beeldvorming op interetnisch contact	44
4.4 Contact buiten de sportschool	45
4.4a Interetnisch contact in de woonomgeving	45
4.4b De sportschool en de woonomgeving	46
4.4c Terugkoppeling: contact buiten de sportschool	47
4.5 Terugkoppeling naar de verwachtingen	48
5. Conclusie, discussie, reflectie en aanbevelingen	49
5.1: Conclusie	49
5.2: Discussie	51
5.3: Reflectie	52
5.4: Aanbevelingen	52
Literatuurlijst	54
Bijlage	57

I Topic list
 II Codeboom NVivo
 III Transcriptie interviews

1. INLEIDING

1.1 *Verschil tussen bevolkingsgroepen in Nederland*

In het begin van het jaar 2013 ontstond er grootse ophef onder de Turkse bevolking over de jeugdzorg in Nederland. Het Turkse kindje Yunus bleek ondergebracht te zijn in een pleeggezin met lesbische ouders. Dit zorgde er zelfs voor dat de Turkse premier Erdogan in gesprek ging met premier Rutte. De ophef zorgde er in ieder geval voor dat de Nederlandse samenleving zich bewust werd van mogelijke verschillen in normen en waarden tussen mensen met een andere etniciteit (Kouwenhoven, 2013). Hier komt bij dat uit onderzoek is gebleken dat sinds het jaar 2000 interetnisch contact tussen mensen van een niet-westerse afkomst en autochtone Nederlanders niet is toegenomen. Het lag wel in de lijn der verwachting dat dit zou gebeuren. Immers de tweede generatie van immigranten heeft op dit moment vaker een betaalde baan, een hogere opleiding en beheerst de Nederlandse taal ook beter dan de eerste generatie. Het kleiner worden van socio-economische factoren tussen autochtonen en mensen van een niet-westerse afkomst hebben er echter niet voor gezorgd dat het contact is toegenomen (Huijnk & Dagevos, 2013).

Uit onderzoek van het CBS (2012) is gebleken dat mensen van Turkse en Marokkaanse afkomst een sterke gerichtheid hebben op leden van hun eigen groep. Deze gerichtheid, het voelen dat men lid is van de Turkse en Marokkaanse gemeenschap in Nederland, is zeer specifiek voor deze twee groepen. Surinamers en Antillianen kennen dit niet. Het is echter wel zo dat Marokkaanse en Turkse jongeren meer met mensen van Nederlandse afkomst omgaan dan hun ouders en grootouders (CBS, 2012, p. 153 & 154). Toch krijgt bijvoorbeeld minder dan de helft van de Turkse Nederlanders een persoon van Nederlandse afkomst op bezoek (Huijnk & Dagevos, 2013). Op wijkniveau is vaak de veronderstelling dat mensen van een bepaalde etnische groep het liefst in de buurt wonen van mensen van dezelfde afkomst (Bolt e.a., 2008, p. 1362).

Nederland, een land dat vaak bestempeld wordt als 'multicultureel', kent verschillende soorten etnische groepen (CBS, 2013). Uit onderzoek van het SCP & CBS (2012) is gebleken dat met name Turkse en Marokkaanse vrouwen het minst participeren op de arbeidsmarkt en dat ze vaker lager opgeleid zijn dan vrouwen van Nederlandse afkomst. Ook blijkt dat zij de Nederlandse taal minder beheersen dan bijvoorbeeld hun man. De Surinaamse en Antilliaanse vrouwen spreken de taal beter dan Turkse en Marokkaanse vrouwen. Toch hebben zij net iets minder vaak werk en een hoge opleiding afgerond dan de Nederlandse vrouw. Kortom, tussen vrouwen van verschillende etnische groepen bestaat een verschil. Ook tussen de man en vrouw bestaat er een verschil binnen een etnische groep als het gaat om arbeidsparticipatie en inkomen (SCP & CBS, 2012).

Soms worden mensen van een niet-westerse afkomst tegengehouden om op sociaal en economisch vlak te integreren in de samenleving. Zelden zijn de oordelen van autochtone Nederlanders over migratie en integratie positief en dit heeft invloed op de positie van mensen met een niet-westerse afkomst in de maatschappij (Huijnk &

Dagevos, 2013). Mensen van Nederlandse afkomst hebben bijvoorbeeld de grootste affectie tegen een interetnische vriendschap, want zij beschouwen dit als 'zeer vervelend' (Huijink & Dagevos, 2012, p. 48). Als het gaat om contact in de wijk is het niet zo zeer de etnische compositie die ervoor zorgt dat mensen contact met elkaar hebben. Mensen bepalen zelf welke activiteiten ze ondernemen en met wie ze omgaan en waarom (Boschman, 2012, p. 365).

1.2 Sport als katalysator voor integratie

Toch wordt er wel actie ondernomen om mensen van een niet-westerse afkomst in sociaal en economisch opzicht te laten integreren in de samenleving. In Utrecht is actie ondernomen door hoogopgeleide Marokkaanse vrouwen, die een sportschool hebben opgericht speciaal voor vrouwen. De oprichtsters vinden dat hun moeders, tantes en buurvrouwen letterlijk en figuurlijk in beweging moeten komen. De gedachte is dat ze door sport ook op andere vlakken, bijvoorbeeld sociaal of economisch opzicht, in hun leven meer in actie zullen komen (Trouw, 2012). Via de sportschool komen vrouwen van een niet-westerse afkomst in contact met autochtone vrouwen en andersom, terwijl er een grote kans bestaat dat deze vrouwen op andere plekken in de samenleving nauwelijks contact met elkaar hebben. Ze kunnen bijvoorbeeld langs elkaar heen lopen in het winkelcentrum of langs elkaar heen leven in de buurt (Van den Broek & Van Ingen, 2008; Huijink & Dagevos, 2013).

Sport wordt vaak ook gezien als een middel om een brug te slaan tussen etnische groepen. Immers de sportvereniging of sportclub kan worden gezien als een ontmoetingsplek voor mensen van verschillende afkomst (Van der Meulen & Ultee, 2006, p. 109). Het statement dat dit positieve effecten heeft, is de afgelopen decennia gegroeid in populariteit (Coalter, 2007; Houlihan & White, 2002, p. 216; Krouwel e.a., 2006). Dit is gebaseerd op het 19^e en 20ste eeuw gedachtegoed dat sportparticipatie van groot belang is voor de reproductie van maatschappelijke normen, waarden en wetten. Het wordt door de overheid in gezet om een betere maatschappij te creëren. Deze 'instrumental approach' is echter sterk gerelateerd aan neo-liberale socio-economische ontwikkelingen. Dit houdt in dat de overheid wel een betere maatschappij wil stimuleren, maar het liever uitbesteedt aan maatschappelijke organisaties (Houlihan & White, 2002; Krouwel e.a., 2006). Dit doen zij bijvoorbeeld in Nederland door het inzetten van sport of gezamenlijk eten in de wijk (SCP, 2007, p. 255).

Theeboom e.a. (2012, p. 2) menen echter dat beleidsmakers geloven in de kracht van sport, maar dat dit standpunt wordt bekritiseerd door de wetenschap. Sport werkt niet altijd als een brug tussen etnische groepen. Ten eerste sport niet elk mens (Van der Meulen & Ultee, 2006, p. 127). Dit houdt in dat niet iedereen de mogelijkheid heeft om door sport met anderen in contact te komen. Sommige mensen sporten graag en andere mensen sporten liever niet. Dit heeft onder andere te maken met leeftijd, geslacht, opleiding en motivatie van een individu, maar ook met de sociale omgeving en preferenties (Deelen, 2011, p. 16-25).

Ten tweede blijkt dat dat niet op elke sportvereniging interetnisch contact plaatsvindt. Onderzoek toont aan dat er wel degelijk interetnisch contact plaats kan vinden tijdens sportactiviteiten. Zo onderzocht Walseth (2008) interetnisch contact tussen vrouwen binnen sportteams. Hieruit blijkt dat de tijd die samen wordt gespendeerd en het hebben van een gezamenlijke 'vijand' zorgt voor binding tussen vrouwen van verschillende afkomst. Daarnaast komt uit het onderzoek naar voren dat de sportverenigingen zijn ingebed in de wijk. De vrouwen die op de sportschool zitten zijn een afspiegeling van de wijk. Het zorgt ervoor dat in wijken met een diversiteit aan afkomst er ook meer interetnisch contact is op de sportvereniging. Toch toont datzelfde onderzoek aan dat als een sportschool vooral een uniforme afkomst van leden heeft dan staan zij minder open voor het ontvangen van leden met een andere afkomst uit een andere wijk (Walseth, 2008).

1.3 Probleemstelling

In een land als Nederland leven verschillende culturen en soorten vrouwen samen. Autochtone Nederlanders zijn vaker hoger opgeleid, verdienen meer geld en spreken de taal beter dan vrouwen van een niet-westerse afkomst (CBS, 2012). Leven autochtone Nederlandse vrouwen en vrouwen van een niet-westerse afkomst met elkaar of langs elkaar heen? Wat is de invloed van sport op contact tussen deze vrouwen? Welk beeld hebben de vrouwen van elkaar? Is er sprake van een overdracht van kennis of waarden en normen? Hoe is het contact buiten de sportschool in hun woonomgeving? Daarom luidt de *centrale vraag* van dit onderzoek:

In hoeverre leidt sportbeoefening in de sportschool tot interetnisch contact tussen vrouwen en in hoeverre heeft dit contact invloed op contact in hun woonomgeving?

De centrale vraag bestaat uit drie delen. Het eerste gedeelte van de vraag gaat over of sport contact tussen vrouwen van verschillende afkomst beïnvloedt. Interetnisch contact wordt gezien als aanspreken van en het omgaan met iemand van een andere etniciteit, zowel verbaal als non-verbaal. In dit onderzoek zal de focus liggen op het contact tussen vrouwen van Nederlandse afkomst met vrouwen van een niet-westerse afkomst en het contact tussen vrouwen van een niet-westerse afkomst met vrouwen van Nederlandse afkomst. Op de sportschool of sportclub ontmoeten de vrouwen elkaar. Dit onderzoek focust op wat daar in de sportschool gebeurt en met wie de vrouwen praten en omgaan tijdens het sporten. Het tweede gedeelte gaat over of dit contact op de sportschool effect heeft buiten de sportschool in de woonomgeving van de vrouwen. Hierin blijkt dat het beeld dat de vrouwen van elkaar hebben van belang te zijn als het gaat om contact (Gijsberts & Dagevos, 2007). Dit heeft geleid tot de volgende *deelvragen*:

Hoe verloopt het contact tussen vrouwen van Nederlandse afkomst en vrouwen van een niet-westerse afkomst op de sportschool?

Bij deze vraag ligt de focus op hoe het interetnisch contact verloopt voor, tijdens en na een groepsles op de sportschool. Er zal worden ingegaan op de ervaring van de vrouwen met betrekking tot contact op de sportschool, maar ook met wie zij zelf contact hebben op de sportschool en hoe dit contact er uit ziet.

Hoe verloopt het contact tussen vrouwen van Nederlandse afkomst en vrouwen van een niet-westerse afkomst buiten de sportschool in hun woonomgeving?

Het “met wie” en “waar” de vrouwen contact hebben in hun woonomgeving staat centraal in deze vraag.

Wat is de rol van sport in het contact tussen vrouwen van Nederlandse afkomst en vrouwen van een niet-westerse afkomst?

Door deze vraag wordt getracht te onderzoeken waarom de vrouwen sporten en of het mogelijk is dat sport kan zorgen voor een brug tussen verschillende etnische groepen. Daarnaast wordt ingegaan op de vraag of sport het beeld dat ze van elkaar hebben kan beïnvloeden.

Middels kwalitatief onderzoek zal worden getracht antwoord te geven op de deelvragen en daarmee op de hoofdvraag. Kwalitatief onderzoek is met name goed in het onderzoeken van het menselijke milieu en daarin het blootleggen van ervaringen en motivaties van mensen (Winchester & Rofe, 2010, pp. 1-14). De verantwoording voor het onderzoek zal worden toegelicht (zie hoofdstuk 3).

1.4 Relevantie van het onderzoek

Dit onderzoek kent een maatschappelijke en een wetenschappelijke relevantie. De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek is dat dit onderzoek zich focust op verschil in de samenleving. Vrouwen van een niet-westerse afkomst in Nederland hebben volgens het SCP & CBS (2012) gemiddeld genomen een achterstand op vrouwen van Nederlandse afkomst. Dit onderzoek draagt bij aan de maatschappij, doordat het contact tussen deze twee verschillende groepen centraal staat, zowel in de sportschool als in hun woonomgeving. Inzage in dit contact is relevant voor beleidsmakers. Putnam (2000) en Kennett (2005) beargumenteren dat culturele diversiteit uiteindelijk zal leiden tot culturele verrijking en economische ontwikkeling en daarnaast bevordert het de solidariteit en tolerantie in de samenleving. Dit kan alleen als er geen vooroordelen en misvattingen zijn over elkaar. Het contact met meerdere mensen van andere etnische groepen leidt tot integratie in sociaal en economisch opzicht (Martinović, 2010, p. 2, Kanas & Van Tubergen, 2009; Chiswick & Miller, 2001; Espinosa & Massey, 1997) en dus tot een maatschappij waarvan er van culturele diversiteit geprofiteerd kan worden (Putnam, 2007, pp. 137-139). Beleidsmakers kunnen mogelijk door middel van (sport)beleid culturele diversiteit bevorderen om zo een samenleving te creëren wat gekend is door solidariteit, tolerantie en ontwikkeling.

Daarnaast kent dit onderzoek een wetenschappelijke relevantie. Dit onderzoek geeft ten eerste inzicht in hoe vrouwen van een verschillende achtergrond met elkaar om gaan en draagt het bij aan de reeds bestaande theorieën van wat interetnisch contact voor effecten heeft op de samenleving (Allport, 1954; Gans, 1971; Theeboom e.a., 2012). De invloed van sport op sociale en economische integratie levert een discrepantie op tussen beleidsmakers en de wetenschap (Theeboom e.a., 2012; zie hierboven) en hopelijk leidt dit onderzoek tot een bijdrage aan dit debat. Beleidsmakers geloven in de kracht van sport, maar wetenschappers zijn kritisch over deze aanname. Door middel van dit onderzoek wordt hopelijk duidelijk wie er wanneer gelijk heeft met betrekking tot interetnisch contact en sport: de wetenschappers of de beleidsmakers. Er is weinig onderzocht over de relatie tussen sportbeoefening op een sportschool, vrouwen van diverse afkomst en contact in de wijk. Er is naar deze drie onderwerpen onderling wel onderzoek gedaan (bijvoorbeeld: Boschman, 2012; Coalter, 2007 & 2010; Krouwel e.a., 2006; Vervoort, 2011; Walseth, 2008). Naar deze drie onderwerpen in relatie tot elkaar is nog geen onderzoek gedaan. Dit is de tweede reden waarom dit onderzoek wetenschappelijk relevant is.

1.5 Leeswijzer

Dit onderzoek zal beginnen met theoretisch overzicht van de bestaande theorieën die er zijn met betrekking tot interetnisch contact, sport en contact in de woonomgeving. De belangrijkste verbanden worden gepresenteerd in een conceptueel model (theoretisch kader). Hierna volgen de verwachtingen van het onderzoek en zal het doen van kwalitatief onderzoek verantwoord worden (methodologie). De resultaten van het gedane onderzoek worden daarna gepresenteerd (resultaten). Uiteindelijk zal in de conclusie getracht worden om antwoord te geven op de centrale vraag die gesteld is in deze inleiding.

2. THEORETISCH KADER

Dit hoofdstuk geeft de belangrijkste aspecten weer die betrekking hebben op interetnisch contact in de sportschool en in de wijk. Het hoofdstuk begint, echter, eerst met een inleiding op migratie in Nederland, waarna het vervolgens ingaat op het gevolg van een multiculturele samenleving op de samenleving als geheel. Ook de rol van sport als het gaat om interetnisch contact wordt behandeld. Daarna zal worden ingegaan op de slagingskansen van interetnisch contact en door welke persoonskenmerken en motivaties van sportbeoefening dit wordt beïnvloedt. Dit resulteert uiteindelijk in een conceptueel model.

2.1 Overzicht van immigratie naar Nederland

Immigratie naar Nederland is niet iets van alleen de 20e en de 21e eeuw (Martinović, 2010, p. 15), al ver voor deze tijd kwamen er al immigranten naar Nederland. Nederland was de afgelopen vier eeuwen een aantrekkelijk land om naar te migreren. Het stond bekend als een relatief tolerant en welvarend. Zo nam tussen 1580 tot 1800 de grootse immigratiestroom plaats in Nederland. Toch krijgt men het idee dat zeker in Nederland immigranten echt iets van de laatste eeuw is. Dit gedachtegoed van mensen van Nederlandse afkomst is gebaseerd op de grote stroom laagopgeleide gastarbeiders, van na de jaren '50, die tijdelijk zouden blijven, maar altijd zijn gebleven (Vermeulen & Penninx, 2000, pp. 1-20).

Tijdens de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog was er een tekort aan werkenden in Nederland. Daarom werden midden jaren '50 deze vacatures opgevuld door mensen uit Zuid-Europa. Vaak deden ze werk waarvoor geen opleiding nodig was of waar een lage opleiding voldeed. De oliecrisis van 1973 zorgde voor een daling in migranten uit zuidelijk Europa. Ook uit Turkije en Marokko kwamen er migranten om de vacatures op te vullen. De grootste stroom migranten uit deze landen kwam pas na de oliecrisis. De grens voor werkmigrantten werd gesloten, maar familiehereniging zorgde voor een snel groeiende groep mensen van Turkse en Marokkaanse afkomst in Nederland. Daarnaast kwamen na de Tweede Wereldoorlog vooral de kinderen van rijke ouders uit de Cariben om hier in Nederland te studeren (Vermeulen & Penninx, 2000, pp. 1-20). Enkele jaren later kwamen ook de minder rijke en hoogopgeleide migranten uit de Cariben (Martinović, 2010, p. 15). Geconcludeerd kan worden dat de afgelopen eeuw er vooral van specifieke etnische groepen er meer mensen in Nederland zijn komen wonen.

2.2 Culturele diversiteit in de samenleving

Nederland kent een 'multiculturele' samenleving, omdat er verscheidene soorten immigrantengroepen naar Nederland zijn gekomen de afgelopen eeuwen (CBS, 2013). Het woord 'multiculturele samenleving' is bedacht door de Trudeau in de jaren '70, toenmalig minister-president van Canada. Hij verwierp als één van de eerste dat assimilatie een politiek doel was. Immers, met zijn 'multi-culturalist approach' wilde hij meer tolerantie en respect creëren in een samenleving die gekend wordt door een culturele diversiteit (Vermeulen & Penninx, 2000, p. 1). Verscheidene auteurs proberen 'culturele diversiteit' te definiëren, zoals bij voorbeeld Cox (1994), volgens hem houdt deze term het volgende in:

“Therefore cultural diversity means the representation, in one social system, of people with distinctly different group affiliations of cultural significance (Cox, 1994, p. 6)”.

Het gaat bij culturele diversiteit dus om groepsvorming, banden tussen mensen, en deze worden gecreëerd door onderlinge overeenkomsten. Deze overeenkomsten tussen mensen zijn bijvoorbeeld te vinden in ‘geslacht, ras en nationaliteit’ (Cox, 1992, p.7). Deze groepsvorming vindt plaats in een systeem waar meerdere andere soorten groepen zich begeven.

Theeboom e.a. (2012, pp. 3 & 4) bespreken een aantal theorieën die er zijn over de consequenties van culturele diversiteit in een samenleving. Zo is er de ‘contact theory’ van Allport (1954), die inhoudt in dat diversiteit zorgt voor interetnische tolerantie en sociale solidariteit. In een samenleving zorgt dit er voor dat contact met de ander vooroordelen wegneemt en er begrip ontstaat voor de ander. Deze theorie wordt bekritiseerd door aanhouders van de ‘conflict theory’. Zij menen dat diversiteit zorgt voor meer banden met de eigen groep en wantrouwen naar iedereen die daar niet bij hoort. Dit omdat mensen graag hun eigen cultuur willen behouden en ze strijden voor het beperkt aantal goederen dat publiek beschikbaar is (Theeboom e.a., 2012, pp. 3 & 4). Daarnaast bespreken ze de theorie van Gans (1961), die de ‘conflict and contact theory’ bestrijdt met zijn ‘constrict theory’. Volgens hem leidt het tot een zeer koel, maar relatief beleefd klimaat. Daarom zorgt dan etnische diversiteit dan niet voor een verrijking, dit omdat er geen overeenstemming is en ook geen contact tussen de verscheidene groepen (Theeboom e.a., 2012, pp. 3 & 4).

2.3 Social capital: bridging & bonding

In een samenleving, cultureel divers of niet, gaan mensen met elkaar om in hun vrije tijd of tijdens werk of schooltijd. Putnam (2000) omschrijft dit contact door middel van ‘social capital’. Dat is de verbondenheid tussen individuen in een samenleving. Daarbij draait het om het sociale netwerk en de norm van wederkerigheid en het vertrouwen dat daarbij hoort. De norm van wederkerigheid betekent dat er iets gegeven wordt, maar er niet per definitie iets terugverwacht wordt (Putnam, 2000, p. 134). Dit gaat dan bijvoorbeeld over aandacht, liefde, cadeautjes, tijd en hulp et cetera. Volgens Adler & Kwon (2002) is ‘social capital’ net zo belangrijk als andere vormen van kapitaal. Zo zijn de andere vormen van kapitaal in te delen in: financieel, fysiek en menselijk kapitaal. Dit gaat over in hoeverre mensen het geld, de energie en de capaciteiten bezitten om een ‘goed’ leven te kunnen verwerven. ‘Social capital’ kan worden opgedeeld in ‘bridging and bonding capital’. Putnam (2007) maakt duidelijk waarom de indeling van ‘social capital’ belangrijk is en heeft het op zijn eigen leven toegepast:

“In order to explain why, I need to remind you of an important distinction now commonly made in the field of social capital – that is, the distinction between ‘bonding’ social capital (ties to the people who are like you in some important way) and ‘bridging’ social capital (ties to people who are unlike you in some important way). So, my bonding social capital consists of my ties to other white, male, elderly professors, and my bridging social capital

reflects my ties to people of a different generation or a different race or a different gender" (Putnam, 2007, p. 143)".

Dus 'bridging social capital' is het hebben van banden met mensen die niet hetzelfde zijn als dat jij bent. Bijvoorbeeld de band tussen een 'blanke' hoogopgeleide vrouw van twintig jaar en een laagopgeleide Turkse vrouw van in de vijftig. 'Bonding social capital' is de band die je met mensen hebt waarvan jij aanneemt dat je een gelijke achtergrond of interesse hebt. Dit zijn vaak vrienden of familie.

Volgens Granovetter (1973) zijn 'weak ties' met mensen van buiten je eigen groep al relevant voor het vinden van een baan, dit valt vaak binnen het 'bridging social capital'. Een 'weak tie' kenmerkt dat het een contact is met iemand die niet zo dichtbij staat. Een 'strong tie' is een band met iemand dichtbij, bijvoorbeeld een familielid, vriend of echtgenoot, deze lijkt vaak op jezelf en heeft waarschijnlijk hetzelfde netwerk van mensen om zich heen. 'Strong ties' en 'weak ties' zijn voor te stellen als cirkels. 'Strong ties' zitten midden in de cirkel en de 'weak ties' zitten in de buitenste ringen van de cirkel (Van den Broek & Van Ingen, 2008). Toch geven de zwakke bindingen een betere toegang tot informatie en middelen (Granovetter, 1973). Deze mensen zitten niet in groep van mensen, familie en vrienden, met wie er dagelijks contact wordt onderhouden. Hierom zijn unieke plekken nodig om 'weak ties' te stimuleren. Dit zou bijvoorbeeld kunnen zijn bij het doen van vrijwilligerswerk of door sporten op de sportschool (Weisinger & Salipante, 2005; Walseth, 2008).

2.4 De rol van sport met betrekking tot interetnisch contact

Als het gaat om culturele diversiteit op de sportschool zijn er ook verschillende invalshoeken over wat er gebeurt als mensen van een verschillende afkomst elkaar daar ontmoeten. Deze drie theorieën zijn weergegeven door Van der Meulen (2007, p. 156) in zijn artikel. Allereerst is er de invalshoek van sport dat verenigingsleven leidt tot 'groep overstijgend vertrouwen' en tot kennissen en vrienden van een andere etniciteit. De tweede invalshoek ziet sport en sportverenigingsleven juist als een verdeler. De mensen met wie men in het team zit zijn vaak mensen met dezelfde eigenschappen. Toch wordt er wel vertrouwen opgebouwd en het netwerk van kennissen en vrienden vergroot. Dit zal alleen zo zijn met mensen van dezelfde afkomst met dezelfde waarden en normen (Van der Meulen, 2007, p. 156). Voetbal blijkt bij uitstek de sport te zijn waar de meeste banden tussen etnische groepen ontstaan (Van der Meulen & Ultee, 2006, pp. 127 & 128). Deze teamsport is er ook een waar er gemakkelijk geweld en spanningen rondom etniciteit ontstaat als verschillende etnische groepen tegen elkaar spelen (Krouwel, 2006, p. 176). Daarnaast is er ook nog een derde 'neutrale' invalshoek. Deze ziet het verenigingsleven alleen maar als vermaak voor de mens wat niet verbindt, maar ook niet verdeelt (Van der Meulen, 2007, p. 157).

Uit het onderzoek van Van der Meulen (2007) bleek dat mensen die ooit lid zijn geweest van een sportvereniging of sportclub vaker een allochtone kennis of vriend hebben dan iemand die nooit lid is geweest. Mensen die ooit lid zijn geweest, hebben ook vaker vertrouwen in mensen van een niet-westerse afkomst. In 2003 had één op de

veertien autochtone Nederlanders een niet-westerse kennis overgehouden aan sport. Eén op de honderd hield een niet-westerse vriend of vriendin over aan sport (Van der Meulen, 2007, p. 171). Uit het onderzoek van Walseth (2008) naar 'bridging & bonding' in Noorwegen onder jonge vrouwen met een immigranten achtergrond bleek dat 'bridging' alleen wordt gestimuleerd als een sportteam bestaat uit vrouwen van een verschillende herkomst. 'Bonding' komt voor binnen sportteams als vrouwen die sporten dezelfde etniciteit hebben (Walseth, 2008, pp. 14 & 15).

Theeboom e.a. (2012) hebben ook Putnam's 'bridging and bonding' framework gebruikt om te onderzoeken wat het verschil is tussen een sportclub met mensen van verschillende etniciteit en een sportclub met mensen zonder verschillende etniciteit in Vlaanderen. In allebei de sportclubs is sprake van het opbouwen van 'social capital', maar tegelijkertijd is dit een ander soort 'social capital'. Bij sportverenigingen met leden van verschillende afkomst leren leden hun zelfvertrouwen te vergroten en leren ze meer over mensen met een andere achtergrond. Sporters die sporten bij een club met mensen van dezelfde afkomst hebben met andere leden meer 'persoonlijke niet-sport-gerelateerde gesprekken' en daarnaast worden deze leden vaker door andere leden van hun eigen club geholpen in hun dagelijkse leven (Theeboom e.a., 2012, p. 17 & 18). Toch menen Theeboom e.a. (2012) dat gemixte sportclubs niet altijd een enorm succes zijn voor sociale en economische integratie. Theeboom e.a. (2012, p. 17) verwijzen daarmee naar het werk van Elling (2004) waaruit blijkt dat het ook afhangt van de houding van leden, die tot uiting komen in hun normen en waarden, vooroordelen en kennis.

Uit het onderzoek van Coalter (2010) naar de rol van sport in de opbouw van 'social capital' blijkt, dat sportparticipatie niet zozeer zorgt voor de gewenste resultaten, maar dat de rol van sportorganisaties hierin groot is. De 'gewenste resultaten', daar wordt de opbouw van 'social capital' mee bedoeld, worden bereikt door wat sportorganisaties kunnen aanbieden. Coalter (2010) doelt daarmee op sportorganisaties die bijvoorbeeld educatie en reizen aanbieden. Zo kwamen hun leden in aanraking met activiteiten die ze niet in hun dagelijks leven zouden ondernemen, maar daarnaast kwamen ze ook in aanraking met anderen (Coalter, 2010, p. 1386-1387) wat kan zorgen voor 'bridging & bonding' en het generen van 'weak ties and strong ties' met de ander.

Voorgaande onderzoeken laten zien dat als het gaat om het opbouwen van 'social capital' de rol van sportorganisaties en sportverenigingen niet onbelangrijk is. Sportorganisaties of verenigingen moeten zich bewust zijn van de mogelijkheden die ze hebben om het contact tussen sportende leden te bevorderen. Dit gebeurt onder andere door het organiseren van extra activiteiten buiten de gezette sporttijden. Als de organisatie of vereniging niet gemixt is blijkt er een andere soort 'social capital' te worden opgebouwd.

2.5 Slagingskans van interetnisch contact

Uit bovenstaande literatuur is gebleken dat ook de houding van de sporter belangrijk is als het gaat om de opbouw van 'social capital'. De slagingskans van interetnische 'social capital' zou volgens Adler & Kwon (2002) in te delen zijn in drie punten. Deze drie

punten bestaan uit: 'opportunity, motivation and ability'. Allereerst moet de actor de mogelijkheid hebben om 'bridging ties' aan te gaan. Hij moet dan al in zijn netwerk de nodige relaties en/of plekken hebben en/of kennen. Dit heet in hun theorie: 'opportunity'. Daarnaast is de 'motivation' van de actor van belang. De actor moet gemotiveerd zijn om nieuwe banden aan te gaan en te onderhouden om zo collectieve activiteiten te ondernemen. Dit wordt vergroot als actoren de zelfde waarden, normen en doelen hebben. Als derde in de theorie komt de 'ability' naar voren. Dit houdt in dat de actor in staat moet zijn gebruik te maken van de sociale banden en of hij die kan omzetten in een doelgerichte actie (Adler & Kwon, 2002, pp. 24-27).

De theorie van Adler & Kwon (2002) betekent voor interetnisch contact op de sportschool dat vrouwen die sporten op een sportschool met mensen van verschillende afkomst voldoen aan de eerste eis van de theorie, namelijk 'opportunity'. Daarnaast moet een vrouw ook contact willen maken met een andere vrouw tijdens het sporten. Zij zal alleen wel sneller contact aan knopen met iemand waarvan zij meent dat zij dezelfde waarden, normen en doelen in het leven heeft. Ook al voldoet een vrouw wel aan de eerste twee eisen, zolang zij niet gebruik maakt van de sociale banden en het omzet in een actie zal er geen interetnische 'social capital' worden opgebouwd. Een ander voorbeeld is een vrouw die op een multiculturele sportschool sport en best de motivatie heeft om contact aan te gaan, maar hierin niet slaagt, omdat er sprake is van een taalbarrière, doordat zij de Nederlandse taal niet goed beheerst. Kortom, vrouwen op de sportschool zijn ook zelf verantwoordelijk voor het slagen in het bouwen van interetnische 'social capital'.

Daarnaast is er nog een andere theorie die probeert te achterhalen wat zorgt voor interetnisch contact en die is gebaseerd op de volgende punten: 'preference, opportunity and third party influence' (Martinović, 2010, pp. 26 & 27). Volgens Martinović (2010) geldt dit voor zowel sterke banden als interetnische huwelijken, maar ook voor zwakkere banden, zoals vriendschappen (Kalmijn, 1998; Mouw & Entwisle, 2006; Quillian & Campbell, 2003; Zeng & Xie, 2008). De uitleg van 'preference' en 'opportunity' komt overeen met de theorie van Adler & Kwon (2002). 'Preference' is het zelfde als 'motivation'. Alleen het derde punt van beide theorieën verschilt, 'ability' en 'third party influence' komen niet overeen. 'Third party influence' houdt in of er sprake is van goedkeuring over interetnisch contact van de omgeving (Martinović, 2010, p. 27).

Naast de 'opportunity, motivation & ability' blijkt volgens de theorie die genoemd wordt door Martinović (2010) dat de mening van de omgeving erg belangrijk is. Dit kan ook van invloed zijn op contact in de sportschool. Zolang uit iemands omgeving met wie men een sterke binding heeft, bijvoorbeeld een zus of goede vriendin, het afkeurt dat men omgaat met iemand uit een andere cultuur met andere waarden en normen, zal er alsnog geen contact plaatsvinden.

2.6 Invloed van persoonskenmerken op interetnisch contact

Het aangaan van interetnisch contact wordt beïnvloed door culturele aspecten, maar ook door de mate van opleiding en huishoudenssamenstelling. Zo gaan Surinamers en Antillianen eerder het contact aan mensen van Nederlandse afkomst, dit omdat zij geen taalbarrière kennen en hun cultuur weinig verschilt van de Nederlandse cultuur in tegenstelling tot de cultuur van de Turkse en Marokkaanse mensen (Dagevos e.a., 2007). Daarnaast komen werkenden eerder in contact met mensen van een andere etniciteit (Gijsberts & Dagevos, 2005, p. 38). In hun dagelijks leven gaan zij eerder dit contact aan, omdat zij meer zelfvertrouwen kennen en andere mensen eerder vertrouwen en daarom meer open staan voor contact met anderen (Blokland, 2008, p. 31). Daarnaast is uit onderzoek gebleken dat mensen die single zijn eerder contact hebben met mensen met een andere etniciteit, omdat zij meer vrije tijd over hebben dan mensen die samenwonen, getrouwd zijn of kinderen hebben (Boschman, 2012, p. 357).

Ook het verschil tussen mannen en vrouwen is belangrijk als het gaat om het hebben van interetnisch contact. Immigranten, die vrouw zijn, hebben minder contact met autochtonen dan mannen in Nederland. Dit geldt voor zowel Turkse en Marokkaanse vrouwen als voor Antilliaanse en Surinaamse vrouwen. In het bijzonder voor Turkse en Marokkaanse vrouwen geldt dat zij naast het feit dat zij minder kansen hebben om autochtonen vrouwen te ontmoeten en dat er ook sprake kan zijn van sterke sociale controle, wat contact met andere kan beïnvloeden. Daarnaast kennen ze weinig behoefte om contact te onderhouden met autochtone Nederlanders (Martinović, 2010, pp. 120-138).

De opvatting over het hebben van contact met anderen is ook van belang als het gaat om het opbouwen van 'social capital'. Zo is uit onderzoek gebleken dat autochtonen vaker 'trots' zijn op hun contact met immigranten dan andersom. Het blijkt dat autochtonen vaker aan anderen vertellen over hun contacten met immigranten, dan dat immigranten dat doen (Martinović, 2010, pp. 120-138). Dit zou vanuit het perspectief van de autochtonen gezien kunnen worden als een extra motivatie om het contact met mensen van een niet-westerse afkomst aan te gaan.

2.7 Invloed van sportmotivatie op interetnisch contact

Mensen beoefenen sport om verscheidene redenen en dit blijkt ook van belang te zijn als het gaat om het slagen van interetnisch contact. Mensen sporten bijvoorbeeld om hun gezondheid, om af te vallen of omdat het een ontspannende activiteit is, maar ook om elkaar te ontmoeten (Deelen, 2011, pp. 16-25). Krouwel e.a. (2006) hebben onderzocht of er verschil is in motivatie om te gaan sporten tussen mensen van een verschillende etniciteit. Over het algemeen kan gezegd worden dat sportactiviteiten met name worden ondernomen om de reeds bestaande contacten te onderhouden. Sport is voornamelijk een 'bonding activity' volgens Krouwel e.a. (2006). Zo sporten vooral mensen van Nederlandse afkomst graag om anderen te ontmoeten. Dit doen zij in het bijzonder in teamsporten (Krouwel e.a., 2006, pp. 175 & 176), zoals voetbal.

Ook de Surinamers en Antillianen sporten om de ander te ontmoeten, echter in vergelijking met mensen van Nederlandse afkomst, doen ze liever aan individuele sporten (Deelen, 2011, pp. 19 & 20; Krouwel e.a., 2006, p. 172). Daarentegen sporten mensen van Turkse en Marokkaanse komaf het liefst individueel en doen liever niet aan teamsporten. Van deze laatste groep zijn de mensen met een Marokkaanse afkomst het meest georiënteerd op zichzelf tijdens het sporten. Zij sporten voornamelijk voor hun eigen ontwikkeling en om hun eigen identiteit te versterken (Deelen, 2011, p. 19). Deze voorkeur komt voort uit een of meerdere negatieve ervaring(en) in andere sociale sferen, bijvoorbeeld in de wijk, op werk of op school. Daarom hebben ze tijdens het sporten graag mensen om hen heen die hen begrijpen (Krouwel e.a., 2006, p. 172). Turkse en Marokkaanse vrouwen sporten ook liever alleen met vrouwen of worden verplicht om zonder mannen te sporten (Hosper e.a., 2008, p. 98).

Naast etniciteit zijn er andere persoonskenmerken die voor sportbeoefening zorgen. Zo sporten vrouwen vooral vanwege de positieve lichamelijke effecten van sport, wat er voor zorgt dat ze minder in competitief verband of teamverband sporten. Daarnaast is te zien dat mensen die hoger opgeleid zijn vaker sporten voor hun plezier dan lager opgeleiden (Deelen, 2011, pp. 16-25). Dit komt onder andere door het feit dat in Nederland hoger opgeleiden ook vaker het geld hebben om te betalen voor de sportvereniging of sportclub. Dit zorgt er voor dat bepaalde groepen in de samenleving met minder geld worden uitgesloten van de toegang tot de sportschool en dus de mogelijkheid om met anderen in contact te komen (SCP, 2010, pp. 20, 37 & 219-220).

Uit bovenstaande alinea's blijkt dat er een verschil is tussen de motivatie van verschillende etnische groepen. Deze motivatie van sporters kan belangrijk zijn in hoeverre ze bezig zijn op de sportschool of sportvereniging om in contact met mensen met een andere etniciteit te komen. Neem bijvoorbeeld een Nederlandse vrouw, zij wil best contact maken en onderhouden met vrouwen met een andere etniciteit, maar het kan zo zijn dat die vrouwen van een andere afkomst niet op contact zitten te wachten. Ook zullen vrouwen van een Turkse of Marokkaanse afkomst liever sporten met alleen vrouwen om zich heen en zullen op de sportschool vele malen minder contact maken met mannen dan met vrouwen.

2.8 Beeldvorming, stereotypering en het interetnisch contact in de wijk

De afgelopen jaren is de etnische concentratie in wijken in Nederland toegenomen. Het wordt gezien als een factor die de integratie van etnische minderheden negatief beïnvloedt (Bolt e.a., 2008; Vervoort, 2011). Volgens Pacilli e.a. (2013) heeft een individu een bepaald beeld bij minderheden in de samenleving, zij verwoorden het als volgt en halen daarbij het werk aan van Bell & Esses (1997, 2002) en Hass e.a. (1992):

"IT IS WIDELY DOCUMENTED that individuals often hold ambivalent attitudes (i.e., positive and negative attitudes at the same time) toward minority groups (e.g., Bell & Esses, 1997, 2002). For instance, people can sympathize with a group that is unfairly treated but still be critical of the same group for not doing enough to change its situation (Hass, Katz, Rizzo, Bailey, & Moore, 1992)" (Pacilli e.a., 2013, p. 11).

Door middel van beleid hoopt men dit tegen te gaan om zo de integratie van etnische minderheden te bevorderen. De overheid probeert dit in Nederland in wijken, waar veel mensen met een laag economische status wonen, door mensen met een hogere economische status aan te trekken. Vaak blijken dit autochtone Nederlanders te zijn (Uitermark, 2003, p. 532). De autochtone Nederlanders en mensen van een niet-westerse afkomst blijken echter vaak langs elkaar heen te leven. Dit als gevolg van een cultuurspleet, taalbarrière of verschil in waarden en normen (Boschman, 2012, p. 354). Daarnaast speelt de houding een rol als het gaat om contact in de wijk. Een negatieve houding van autochtone Nederlanders tegenover niet-westerse mensen in de wijk wordt niet veroorzaakt doordat er in diezelfde wijk weinig autochtonen wonen (Gijsberts & Dagevos, 2007, p. 823). Een bepaald beeld over Marokkanen wordt negatiever als er meer mensen met een niet-westerse afkomst wonen in de wijk. Dit heeft niets te maken met het feit dat Marokkanen minder contact hebben in de wijk met anderen, maar alles met het gevoel van 'etnische bedreiging'. Autochtonen voelen zich meer bedreigd door de aanwezigheid van etnische minderheden (in dit geval de Marokkanen) (Gijsberts & Dagevos, 2007, pp. 823-827). Vooral mensen die lager opgeleid zijn voelen deze bedreiging. Dit stereotype beeld blijkt uit onderzoek van Gijsberts & Dagevos (2007) te kunnen worden weggenomen bij autochtonen doordat ze meer contact aangaan met etnische minderheden. Toch blijkt ook dat een positief beeld juist zorgt voor meer contact. Het is een proces van wederkerigheid, het beeld en het contact staan in relatie tot elkaar (Gijsberts & Dagevos, 2007, p. 824 & 825).

Uit hetzelfde onderzoek blijkt ook dat Turken het meeste negatieve stereotype beeld hebben van autochtone Nederlanders. De tweede herkomstgroep die ook een vrij negatief stereotype beeld hebben van autochtone Nederlanders zijn de Antillianen. Het blijkt dat er geen significant verschil is tussen het beeld van de Marokkanen en van de Surinamers. Bij de autochtone Nederlanders blijkt dat opleidingsniveau van invloed is op het beeld dat ze van etnische minderheden hebben. Dit blijkt niet het geval te zijn voor het stereotype beeld over autochtone Nederlanders van etnische minderheden. In dit geval bepaald de etniciteit het beeld en is het persoonskenmerk 'geslacht' van groot belang voor het beeld. Vrouwen van etnische minderheden denken vaak negatiever over autochtonen dan mannen van etnische minderheden. Er zit hierin geen verschil tussen mensen van etnische minderheden die in Nederland geboren zijn of buiten Nederland. Ook voor de etnische minderheden geldt dat als zij minder contact onderhouden met autochtone Nederlanders zij ook een positiever beeld hebben van hen (Gijsberts & Dagevos, 2007, pp. 825 & 826).

Stereotypering is daarom ook een factor die van invloed kan zijn op interetnisch contact. Op het moment dat een groep een bepaald negatief stereotype beeld heeft over een andere groep zal dit het aan gaan van zowel 'strong ties' als 'weak ties' tegenwerken. Zo hebben bijvoorbeeld mannen en lager opgeleiden in Nederland een significant negatiever beeld over Marokkanen dan vrouwen en hoger opgeleiden (Gijsberts & Dagevos, 2007, p. 823). Dit betekent voor de mensen met een andere afkomst dat zij minder de mogelijkheid hebben om in contact te komen met de

autochtone Nederlanders. Wat er weer voor zorgt dat zij in de wijk meer contacten onderhouden met mensen van dezelfde groep. De houding jegens de ander staat wederom centraal als het gaat om contact. Vooroordelen en misvattingen staan het contact soms in de weg in de wijk en waarschijnlijk dus ook in de sportschool.

2.9 Etnische compositie van de wijk en het interetnisch contact

Op wijkniveau blijkt dus dat mensen liever contact hebben met mensen van hun eigen groep. Op wijk niveau is er dus sprake van meer 'bonding' dan 'bridging' (Vervoort, 2011, p. 54-64). Vervoort (2011) komt er in haar onderzoek achter dat mensen die leven in een wijk met een diversiteit in afkomst van bewoners wel eerder geneigd zijn om contact te onderhouden met mensen van een andere afkomst. Boschman (2012, p. 364 & 365) betoogt dat dit niet zozeer komt door etnische compositie, maar eerder door de persoonlijke motivatie om dit contact aan te gaan. Gijsberts & Dagevos (2007, p. 827) betogen dat er een kantelpunt is. Als meer dan 50 procent van de mensen uit een wijk van een etnische minderheid is dan neemt het contact tussen de autochtone bevolking en de etnische minderheden af (Gijsberts & Dagevos, 2007).

Het feit dat interetnisch contact kan afnemen in een wijk met veel mensen van een niet-westerse afkomst komt overeen met de bevindingen van Putnam (2007) en Boschman (2012). Uit hun onderzoeken is gebleken dat als iemand in een wijk leeft met veel mensen van dezelfde etniciteit er ook geen moeite gedaan hoeft te worden om bijvoorbeeld de taalbarrière te overbruggen. Immers veel mensen zitten dan in zijn of haar netwerk waar de benodigde kennis en kundigheid gehaald kan worden bij vragen of problemen (Boschman, 2012, p. 355). Dit blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat van alle immigranten groepen in Nederland de Turkse en Marokkaanse mensen het innigst om gaan met familie en buurtgenoten (Van den Broek & Van Ingen, 2008, p. 110). Toch komen veel 'bridging ties' overeen met ook veel 'bonding ties'. Iemand die veel contact heeft met familie en vrienden, zal ook veel meer contact hebben met kennissen of burens, in tegenstelling tot iemand die ook niet veel contact heeft met familie en vrienden (Putnam, 2007, pp. 143 & 144).

Geconcludeerd kan worden dat de etnische compositie van de wijk invloed heeft op het beeld dat mensen van elkaar hebben en daarmee dus op het contact dat daadwerkelijk plaats vindt. Toch zijn in de wijk ook het aantal reeds bestaande contacten van belang voor het aangaan van interetnisch contact

2.10 Verantwoording conceptueel model

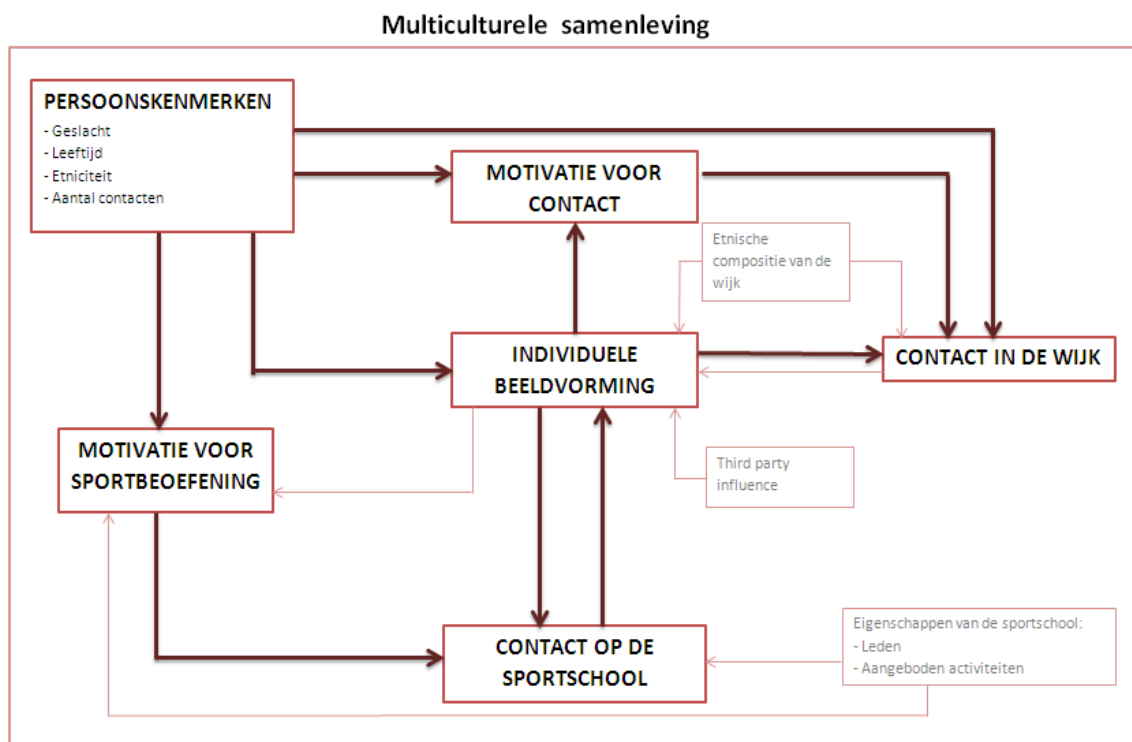
Uit bovenstaande theorieën en onderzoeken is gebleken dat verscheidene factoren van invloed zijn op het interetnisch contact dat plaatsvindt in de samenleving en dus in de sportschool en in de wijk. Dit is weergegeven in een conceptueel model (figuur 2.1). Het individu, de sportschool en de wijk zijn drie belangrijke componenten uit het onderzoek. De vraag is immers of in een multiculturele samenleving interetnisch contact van een individu op de sportschool interetnisch contact in de wijk stimuleert (paragraaf 2.2, 2.3, 2.4).

Het conceptuele model kent veel verbanden. Hieronder worden allereerst de meest relevante verbanden beschreven, die daarna verder worden onderzocht in dit onderzoek. Daarnaast wordt er ook een aantal verbanden genoemd die voort komt uit de theorie, maar niet verder in het onderzoek naar voren komt, omdat zij minder relevant is voor het kwalitatieve onderzoek. Met name het verband tussen persoonskenmerken, motivatie voor sportbeoefening, motivatie voor contact, individuele beeldvorming, contact op de sportschool en contact in de wijk zullen centraal staan.

Het contact in de wijk dat iemand aangaat wordt beïnvloed door een aantal persoonskenmerken. Zo hebben singles en hoger opgeleiden vaker contact met mensen van een andere etniciteit. Het blijkt ook zo te zijn dat iemand die meer vrienden en kennissen heeft eerder contact aangaat met mensen van een andere etniciteit. Ook het geslacht speelt een belangrijke rol. Vrouwen van een niet-westerse afkomst hebben minder behoefte om contact met andere aan te gaan. Dit blijkt ook terug te komen in de relatie tot de motivatie om aan sport te doen (paragraaf 2.6 & 2.7).

Contact op de sportschool wordt onder andere bepaald door het feit of een individu al dan niet de motivatie heeft om te gaan sporten. Daarnaast de motivatie voor sportbeoefening op een ander punt belangrijk. Zo blijken mensen van Nederlandse afkomst graag anderen te ontmoeten tijdens het sporten, terwijl over het algemeen mensen van een niet-westerse afkomst liever voor zichzelf sporten of alleen met mensen van hun eigen etniciteit (paragraaf 2.7).

Figuur 2.1: Conceptueel model 'interetnisch contact op de sportschool en in de wijk in een multiculturele samenleving'

Uit een eerdere paragraaf van dit hoofdstuk (paragraaf 2.8) is gebleken dat de beeldvorming en stereotypering van het individu van invloed is op het contact dat aangegaan wordt op de sportschool en het contact in de wijk met anderen. Deze beeldvorming wordt echter onder andere ook bepaald door het aantal contacten dat een individu al heeft, maar ook door wat anderen in de omgeving van een individu vinden van bijvoorbeeld sporten of mensen van een andere afkomst. Daarom is er een verband van contact op de sportschool naar individuele beeldvorming en andersom en ook een verband van individuele beeldvorming naar contact in de wijk en andersom.

De hierboven genoemde verbanden behoren tot de context van het onderzoek. De volgende verbanden kunnen mogelijk van invloed zijn op het interetnisch contact, maar zullen niet expliciet worden onderzocht. Dit zijn: het aanbod en ledenbestand van de sportschool, de etnische compositie van de wijk waarin de respondent woont en de invloed van de zogeheten 'third parties' (paragraaf 2.4, 2.5 en 2.9). Deze verbanden zullen niet expliciet onderzocht worden, omdat de focus in eerste instantie ligt op de beleving van het individu in de sportschool en in de wijk en niet zo zeer op de verklarende kwantitatieve verbanden, die wel onderzocht zouden kunnen worden.

De verwachtingen van de genoemde relevante verbanden, de verantwoording en de operationalisering van het onderzoek en de resultaten van dat onderzoek zullen worden gepresenteerd in de volgende hoofdstukken.

3. METHODOLOGIE

Aan de hand van het conceptuele model uit het theoretisch kader en de centrale vraag en deelvragen worden de verwachtingen over interetnisch contact op de sportschool en in de wijk besproken. Daarnaast komt er in dit hoofdstuk de operationalisering van het onderzoek, de onderzoeksopzet en de topiclist van het interview aanbod. Uiteindelijk zullen de consequenties van de gemaakte keuzes aanbod komen en worden de respondenten besproken.

3.1 Verwachtingen

Uit het theoretische kader (zie hoofdstuk 2) is gebleken dat verscheidende factoren van invloed kunnen zijn op interetnisch contact in de wijk en in de sportschool. Uit de theorie is gebleken dat naast dat het individu invloed heeft op het contact dat hij of zij heeft met anderen (zie bijvoorbeeld: Dagevos e.a., 2007; Deelen, 2011, pp. 19 & 20; Krouwel e.a., 2006, p. 172) ook de etnische compositie van de wijk (Gijsberts & Dagevos, 2007) en de 'third party influence' (Martinović, 2010) van invloed zijn op interetnisch contact. Beeldvorming van een individu beïnvloedt met wie hij of zij contact heeft en in welke mate hij of zij contact wil aangaan met de ander (Gijsberts & Dagevos, 2007). Sportscholen kunnen hier invloed op uitoefenen (Coalter, 2010). De focus zal liggen op de drie punten: 'het individu, contact op de sportschool en contact in de wijk', omdat dit de drie kernpunten van het onderzoek zijn. De concrete verwachtingen van het onderzoek worden hieronder gepresenteerd.

3.1a Etniciteit en interetnisch contact

Het blijkt dat er tussen de vrouwen onderling verschillen zijn als gevolg van hun etniciteit als het gaat om het contact.

- Nederlandse vrouwen zullen over het algemeen positief tegenover contact met vrouwen van een andere afkomst staan is de verwachting. Zij hebben naar verwachting meer zelfvertrouwen (Blokland, 2008) dan Turkse en Marokkaanse vrouwen en staan daarom meer open voor interetnisch contact.
- De verwachting is dat vrouwen van Turkse en Marokkaanse afkomst minder behoefte hebben aan contact met vrouwen van een andere afkomst (Martinović, 2010) dan vrouwen van Nederlandse afkomst. Dit kan bijvoorbeeld komen door een taalbarrière (Dagevos e.a., 2007) of doordat zij in hun dagelijks leven ook minder autochtone Nederlanders tegen komen (Martinović, 2010).
- Het is de verwachting dat vrouwen die behoren tot de tweede of derde generatie meer contact hebben met vrouwen van Nederlandse afkomst, omdat zij jonger zijn en daardoor de Nederlandse taal beter beheersen (Dagevos e.a., 2007; Boschman, 2012), omdat zij hier ook hun opleiding volgen of hebben genoten en daardoor meer sociale, economische en culturele overeenkomsten hebben met vrouwen van Nederlandse afkomst (Putnam, 2007).

3.1b Etniciteit, sporten en interetnisch contact op de sportschool

Uit de theorie is gebleken dat de motivaties om te sporten verschilt tussen vrouwen van een andere afkomst.

- De verwachting is dat vrouwen van Nederlandse afkomst zeer gemotiveerd zijn om vrouwen van een andere afkomst te ontmoeten en dat dit één van de redenen is waarom zij sporten op een sportschool met vrouwen van andere afkomst (Krouwel e.a., 2006).
- Turkse en Marokkaanse vrouwen zijn naar alle waarschijnlijkheid minder gericht op het in contact komen met anderen tijdens het beoefenen van sport dan Nederlandse vrouwen is de verwachting. Turkse en Marokkaanse vrouwen sporten meer voor zichzelf en gaan liever om met mensen van hun eigen etniciteit (Deelen, 2011). De oorzaak van het sporten voor zichzelf zou kunnen liggen in het idee dat zij op andere plekken in de maatschappij negatieve ervaringen hebben (Krouwel e.a., 2006) vanwege hun nationaliteit.
- Desalniettemin is de verwachting dat een sportschool voor enkel vrouwen wel een unieke locatie is. Dus de verwachting is dat dit zowel voor Turkse en Marokkaanse als vrouwen van Nederlandse afkomst wel motiverend werkt om het contact aan te gaan. Immers voor Turkse en Marokkaanse vrouwen zijn er geen mannen aanwezig (Hosper e.a., 2008) en dit zou hen kunnen helpen om meer vrijuit te spreken en contact te maken met andere vrouwen. Ook al zijn er mogelijke taalbarrières en cultuurverschillen.

3.1c Interetnisch contact in de wijk

- Het is de verwachting dat autochtone vrouwen die single zijn of hoogopgeleid wel interesse hebben in interetnisch contact in de wijk (Boschman, 2012), maar dat zij tegen worden gehouden door voornamelijk de houding van Turkse en Marokkaanse vrouwen, die minder open staan voor contact (Martinović, 2010).
- Daarnaast is het de verwachting dat vrouwen van verschillende afkomst die leven in een 'multi-culturele wijk' contacten hebben met vrouwen van een andere afkomst (Vervoort, 2011). Dit komt niet zozeer voort uit het leven in een wijk met verschillende etniciteit, maar komt voort uit persoonlijke motivatie (Boschman, 2012).

3.1d Beeldvorming en interetnisch contact

Volgens Gijsberts & Dagevos (2007) blijkt stereotypering en daarmee de beeldvorming belangrijk te zijn als het gaat om interetnisch contact.

- Het blijkt bijvoorbeeld dat het hebben van niet-westerse etniciteit invloed heeft op het beeld dat mensen hebben van autochtone Nederlanders (Gijsberts & Dagevos, 2007). Dit zijn vaak de mensen die dan ook weinig of geen contact

onderhouden met autochtone Nederlanders. Daarom is het de verwachting dat Turkse en Marokkaanse vrouwen een minder positief beeld hebben van autochtone Nederlandse vrouwen.

3.1e Beeldvorming, interetnisch contact en de sportschool

Op de sportschool kunnen vrouwen van verschillende leeftijden en etniciteit elkaar ontmoeten. Aannemelijk is dat vrouwen wel degelijk het contact met elkaar aan gaan op de sportschool (Walseth, 2008; Theeboom, 2012).

- Dit betekent ook dat er verwacht wordt dat vrouwen ook daadwerkelijk een ander beeld van elkaar krijgen, immers zij kunnen meer over elkaars cultuur te weten komen.
- Daarnaast kan door middel van meer contact het zelfvertrouwen van alle vrouwen worden vergroot en dit zal dan kunnen leiden tot meer interetnisch contact.

3.1f Individu, contact op de sportschool en in de wijk

Op de sportschool komen vrouwen van een andere etniciteit in contact en dit zal naar alle waarschijnlijkheid leiden tot een meer positief beeld over elkaar (Gijsberts & Dagevos, 2007). Autochtone Nederlanders en mensen van niet-westerse afkomst blijken vaak langs elkaar heen te leven als gevolg van een mogelijke cultuurskloof, taalbarrière en verschil in normen en waarden (Boschman, 2012). Daarom is het de verwachting dat het beeld dat vrouwen van elkaar hebben van belang is voor het dan wel stimuleren of ontmoedigen van interetnisch contact. Dit positieve beeld van elkaar blijft en op het moment dat de vrouwen buiten de sportschool zijn zullen zij door hun opgedane contacten, kennis over andere culturen en door de opbouw van hun zelfvertrouwen eerder interetnisch contact aan gaan.

- De verwachting is dat beeldvorming een belangrijke rol speelt als het gaat om interetnisch contact zowel in de sportschool als in de wijk.
- Het is de verwachting dat een positief beeld over een andere vrouw leidt tot meer interetnisch contact.
- De verwachting van het onderzoek is dat door middel van sport het interetnisch contact in de wijk wordt gestimuleerd.

3.2 Verantwoording onderzoeksopzet

Dit onderzoek heeft als doel inzicht te krijgen in interetnisch contact op de sportschool en de invloed hiervan op contact in de wijk. In deze paragraaf wordt verantwoord hoe dit onderzocht wordt.

3.2a Verantwoording kwalitatief onderzoek

Om te onderzoeken waarom vrouwen met bepaalde vrouwen wel contact hebben en met andere niet is kwalitatief onderzoek nodig. Uit het theoretisch kader (zie hoofdstuk 3) is gebleken dat beeldvorming, cultuur en waarden en normen belangrijk zijn als het gaat om interetnisch contact. Kwalitatief onderzoek probeert een licht te werpen op het menselijke milieu, de ervaringen en motivaties van mensen (Winchester & Rofe, 2010, pp. 1-14). Met wie de vrouwen contact hebben op de sportschool en in de wijk en “waarom” is een vraag die hopelijk beantwoord wordt door middel van kwalitatief onderzoek.

Middels een semigestructureerd interview worden de verwachtingen getoetst. Een semigestructureerd interview heeft als focus de inhoud van het onderzoek, maar laat nog wel de ruimte over voor de respondent met haar eigen beleving. Door middel van een ‘topic list’ (zie bijlage) wordt het interview gestuurd (Dunn, 2010, pp. 109-111). Er zullen ongeveer 16 respondenten gedurende een half uur worden geïnterviewd. Gestopt zal worden met benaderen van nieuwe respondenten op het moment dat er ‘verzadiging’ heeft plaatsgevonden. Dit is het moment waarop er in kwalitatief onderzoek geen nieuwe informatie of inzichten worden opgedaan (Hay, 2010, p. 387). Om respondenten te vinden voor het onderzoek zal er een oproep geplaatst worden sportschool door middel van flyers waarop vrouwen vrijwillig kunnen reageren. Daarnaast zullen vrouwen persoonlijk worden benaderd of ze willen deelnemen aan dit onderzoek.

Het doen van kwalitatief onderzoek kent zo zijn voor- en nadelen. Zoals hierboven beschreven is het grote voordeel van kwalitatief onderzoek dat het zeer complexe sociale structuren bloot geeft. Dit geldt volgens Winchester & Rofe (2010, pp. 1-25) ook voor zeer complexe sociale structuren in de sociale geografie. Kwalitatief onderzoek gaat dan in op wat mensen ervaren op bepaalde plaatsen en tijdens bepaalde gebeurtenissen en waarom zij zich zo gedragen. Eén van de nadelen van het doen van kwalitatief onderzoek is dat het voor de onderzoeker lastig is om objectief te blijven als het gaat om vooroordelen, meningen en interpretaties van de werkelijkheid (Dowling, 2010, p. 37). Het is daarom de taak van de onderzoeker om zich hier van bewust te zijn en zoveel mogelijk proberen te begrijpen wat de motieven zijn voor het contact tussen mensen van een verschillende etniciteit en hun beleving. Daarnaast is het van belang dat de onderzoeker ‘critical reflexivity’ toepast. Dit is het erkennen van de sociale positie van de onderzoeker (Dowling, 2010, pp. 30-38). De onderzoeker is zich er van bewust dat het invloed op het onderzoek kan hebben vanwege het feit dat zij een hoogopgeleide autochtone jonge Nederlandse vrouw is. Na het verzamelen van de data zal tijdens het analyseren van de data worden gelet op mogelijke stereotyperingen en onder welke beweringen sociale en conceptuele aannames zitten. Om zo objectiviteit van het

onderzoek na te streven. De data zal worden geanalyseerd door middel van het computerprogramma NVivo 10 om zo de objectiviteit te verhogen.

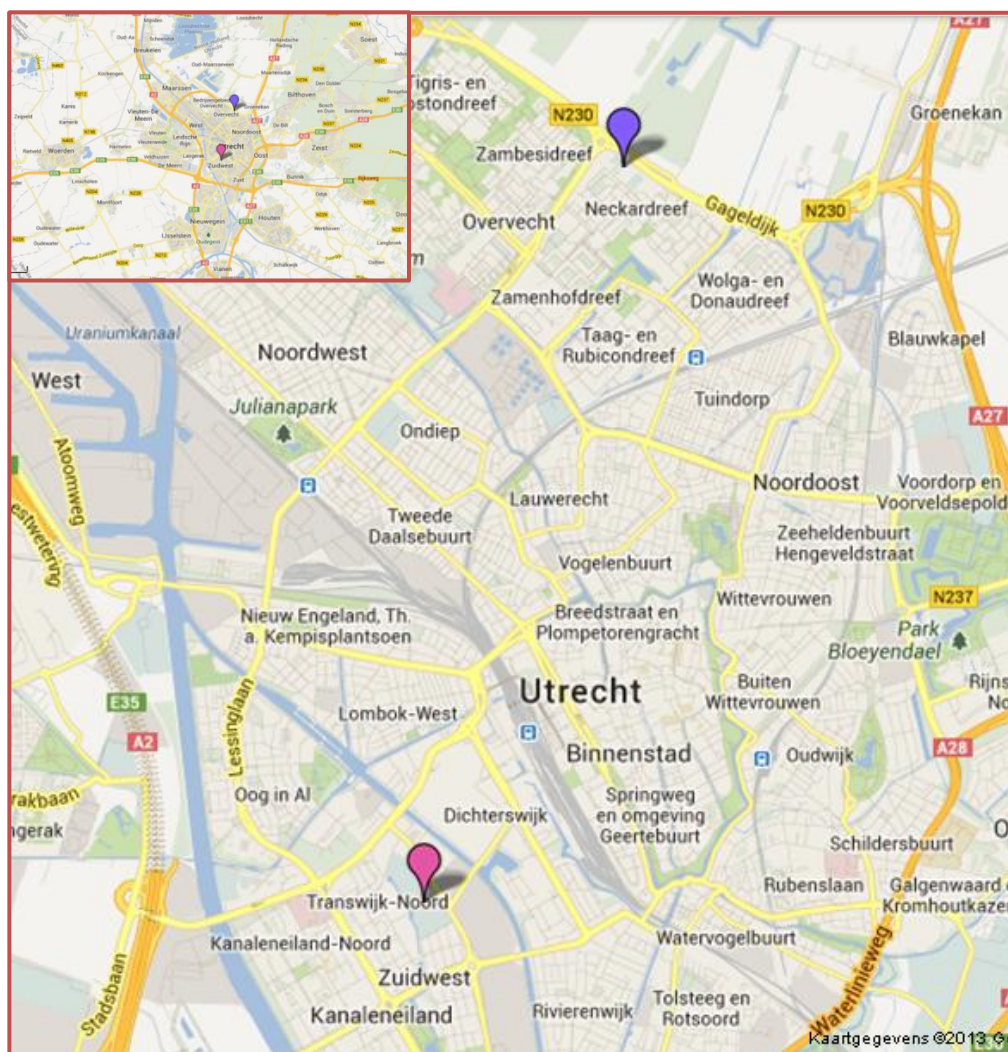
3.2b Verantwoording onderzoekspopulatie

Uit onderzoek is gebleken dat mensen van een niet-westerse afkomst vaker individuele sporten beoefenen (Krouwel e.a., 2006). Dit is de reden waarom er gekozen is om onderzoek te doen op een sportclub waar individuele sporten worden aangeboden om de kans op mensen van verschillende afkomst te vergroten. Turkse en Marokkaanse vrouwen sporten liever niet onder mannelijk toezicht (Hosper e.a., 2008), daarom is er gekozen om het onderzoek te laten plaatsvinden op een sportschool waar alleen vrouwen werken, sporten en mogen komen.

‘Ladyfit’ in Utrecht (Ladyfit, 2013) is hier een voorbeeld van. De sportschool biedt alleen sportactiviteiten aan vrouwen aan. Het is niet toegestaan voor mannen om binnen te komen. Het ledenbestand van ‘Ladyfit’ kent vrouwen van verschillende afkomst. Voornamelijk Marokkaanse vrouwen. Daarnaast zijn in een kleiner aantal Turkse en Nederlandse vrouwen te vinden (Ladyfit, 2013). ‘Ladyfit’ kent twee locaties, namelijk één in Transwijk-Noord en één in Overvecht (beide wijken in Utrecht, zie figuur 3.1), beide zijn te vinden in een multifunctioneel complex. De locatie in Transwijk-Noord is duidelijk een sportschool. ‘Ladyfit’ heeft daar haar eigen ruimtes met fitnessfaciliteiten, kleedkamers, een kantoortje en een koffiehoeckje, maar ook een grote ruimte waarin groepslessen gegeven worden. In Overvecht wordt een zaal gehuurd. Dit betekent dat hier alleen groepslessen gegeven worden en er geen faciliteiten zijn voor fitness in dat gebouw. Elke zondag huurt ‘Ladyfit’ een gedeelte af van Family Fitness, waar vrouwen zonder mannen kunnen fitnessen.

De interviews zullen worden gehouden met vrouwen die sporten op ‘Ladyfit’ van zowel niet-westerse afkomst als vrouwen van Nederlandse afkomst. Dit om de mogelijke complexe relatie bloot te leggen. Dit betekent dat niet zo zeer een specifieke groep wordt onderzocht, maar eerder de wisselwerking tussen vrouwen van verschillende afkomst op de sportschool.

Figuur 3.1: Overzichtskaart Utrecht en beide locaties van 'Ladyfit' in Overvecht (paars) en Transwijk-Noord (roze)

Bron: Google Maps, 2013

3.3 Operationalisering van het onderzoek

In onderstaande alinea's worden de belangrijkste begrippen gedefinieerd die van belang zijn voor de inkadering van het verdere onderzoek onder vrouwen van verschillende afkomst op de sportschool 'Ladyfit' in Utrecht. Dit heeft geleid tot vragen die uiteindelijk worden gebruikt in de interviews met de respondenten.

3.3a Definitie van etniciteit

De respondenten van dit onderzoek zijn vrouwen tussen de 18 en 65 jaar die minstens één keer per week deelnemen aan een sportactiviteit op een sportclub. Dit betekent dat zij minstens één keer per week in contact kunnen komen met vrouwen van een andere afkomst dan zij zelf. Vrouwen van een niet-westerse afkomst, die betrokken worden in dit onderzoek, zijn vrouwen van Turkse en Marokkaanse afkomst. Voor de exacte definitie van de herkomstgroepen wordt de definitie van het CBS (2012) aangehouden.

Mensen van een niet-westerse afkomst zijn mensen die of zelf in het buitenland zijn geboren of minstens één ouder hebben die geboren is in het buitenland.

In het interview zal aan de respondent gevraagd worden wat haar nationaliteit is en of zij zich kan identificeren met haar nationaliteit. Immers er bestaat een mogelijkheid dat een respondent zich zowel Turkse als Nederlandse kan voelen. Een vraag die dan bijvoorbeeld gesteld kan worden is aan iemand die van Turkse afkomst is: *'voelt u zich meer Turks of meer Nederlands?'.* Dit om mensen hun eigen interpretatie te geven aan welke positie zij innemen in de samenleving. Dit is vooral belangrijk voor vragen die gaan over de beeldvorming over 'de ander'. Daarom zal in het interview ook de vraag worden gesteld: *'welk beeld heeft u over autochtone Nederlanders?' of 'welk beeld heeft u over mensen van een niet-westerse afkomst?'.* Om de een beter beeld te krijgen over beeldvorming en de houding tegenover vrouwen van een andere afkomst worden de vragen meer gespecificeerd. Bijvoorbeeld de vragen: *'heeft u door het sporten met vrouwen van een andere afkomst een ander beeld gekregen van deze vrouwen?' en 'wat valt u op aan vrouwen van een niet-westerse afkomst als het gaat om hun cultuur?' of 'wat valt u op aan autochtone Nederlandse vrouwen en hoe zij met u omgaan?'.*

3.3b Definitie van contact

Contact is een begrip dat zeer breed is. In dit onderzoek wordt voor contact aangehouden het aanspreken en gesprekken voeren in 'real life' en het uitwisselen van blikken tussen mensen. Een individu kan door middel van het overdragen van woorden duidelijk maken wat zij bedoelt, maar ook non-verbale uitdrukkingen, zoals lachen, knipogen en huilen et cetera, zijn belangrijk als het gaat om de communicatie tussen mensen (Goffman, 1963, p. 13). Goffman (1963) meent dat 'het uitwisselingen van woorden en blikken tussen individuen een zeer normale sociale overeenkomst is', maar dat het bij non-verbale communicatie niet altijd precies duidelijk is wat er wordt bedoeld (pp. 13 en 14). Daarom zal er gevraagd worden aan de respondenten hoe ze omgaan met de vrouwen. Er zal aan ze gevraagd worden of ze kunnen beschrijven hoe een normale les er uit ziet en wat ze als eerste doen als ze de sportschool binnenlopen. Op wie lopen ze af en wie groeten ze? Vragen die gesteld kunnen worden zijn dan: *'Hoe verloopt het contact met vrouwen tijdens de les?'* en de vervolgvragen die op die vragen gesteld kunnen worden, zijn: *'Met wie dan en waarom dan alleen met diegene?'* en *'Merkt u dan dat er verschil zit tussen het contact met vrouwen van uw eigen afkomst en vrouwen van een andere afkomst?'.* Er zal gevraagd worden naar hun hun sociale bezigheden. Bijvoorbeeld door de vragen: *'als u op de sportschool bent met wie praat u dan het meest?'* of *'naast wie sport u het liefst?'* en om dan dieper in te gaan op het "waarom" van de vorige vragen kan mogelijk de vervolgvraag *'waarom staat u graag naast deze persoon?'* gesteld worden.

Een respondent kan echter een andere interpretatie hebben van veel of weinig contact dan de onderzoeker. Daarom zal ook aan de respondent de volgende vraag gesteld worden als zij contact heeft met vrienden en kennissen op de sportschool en in de wijk wat zij daar onder verstaan door te vragen hoe vaak zij deze mensen dan ziet. Om te achterhalen of een respondent liever met vrouwen van haar eigen cultuur omgaat

met betrekking tot beeldvorming, zullen ook vragen gesteld worden over de preferenties als het gaat om contact, door bijvoorbeeld de vraag: *‘wat waardeert u in contact met anderen?’*.

3.3c Begrenzing van contact in de wijk

Sportscholen zijn vaak geplaatst in een bepaalde wijk. Een wijk kan een officiële begrenzing van een gebied zijn aangegeven door de gemeente, bijvoorbeeld de indeling van Utrecht in wijken (Gemeente Utrecht, 2013). Dit betekent niet dat alleen mensen vanuit die wijk naar de sportschool komen. Daarom zal in het interview niet de wijk, maar de woonomgeving van de respondent centraal staan. Dit zal bijvoorbeeld gevraagd worden aan de respondent door de vraag: *‘met wie heeft u contact in uw woonomgeving?’* en *‘hoe is het contact met uw burens?’*.

Bovenstaande operationalisering heeft geleid tot een ‘topic list’ die gebruikt gaat worden voor het onderzoek. Deze ‘topic list’ zal gebruikt worden voor elke respondent (zie bijlage). Essentiële punten die aanbod komen tijdens het interview zijn: het uitleggen van het doel van het interview, de tijdsduur, een opname van het interview, en het voorstellen van de respondent en de interviewer. Daarnaast zal de interviewer de respondent anonimiteit garanderen. De namen van de respondenten zijn gefingeerd. Er wordt immers een geluidsopname gemaakt van het interview en er zullen quotes worden opgenomen in het verslag. De anonimiteit is van belang om zo de respondent te beschermen en om ervoor te zorgen dat de respondent vrijuit durft te spreken (Dowling, 2010, pp. 26-29).

3.3d Consequenties gemaakte keuzes

De gemaakte keuzes voor de onderzoekspopulatie en definitie van ‘contact’, maken dat het onderzoek uiteindelijk niet representatief is voor de samenleving in het geheel. Het onderzoek geeft juist specifiek antwoord op wat het effect is van een vrouwensportschool op interetnisch contact. Het antwoord zal dan alleen gelden voor vrouwen van Nederlandse afkomst en vrouwen van een niet-westerse afkomst die sporten. Op ‘Ladyfit’ sporten voornamelijk Marokkaans, Turkse en Nederlandse vrouwen en daarom zal de uitkomst voor het onderzoek niet gelden voor de Surinaamse en Antilliaanse gemeenschap. Daarnaast zal het onderzoek ook geen relatie leggen tussen een bepaalde sportschool die gelegen is in een bepaalde wijk. De onderzochte geografische ruimte, de woonomgeving, verschilt per individu.

3.3e Beschrijving van de respondenten

De interviews zijn afgenomen tussen 19 april 2013 en 6 mei 2013. In totaal is er met 16 vrouwen gesproken. Hiervan zijn er vier van Nederlandse afkomst, negen van Marokkaanse afkomst en drie van Turkse afkomst. Twee vrouwen hebben aangegeven dat het interview niet werd opgenomen, daarom is tijdens het interview meegeschreven met de antwoorden. De andere 14 interviews zijn wel opgenomen (zie bijlage). Alle 16 interviews zijn in NVivo 10 geanalyseerd door middel van het labelen van antwoorden, dit heeft geleid tot een codeboom (zie bijlage).

Alle respondenten zijn tussen de 18 en 44 jaar en geen van hen behoren tot de eerste generatie 'allochtonen'. Tijdens het benaderen van de respondenten bleek dat er geen eerste generatie Marokkaanse en Turkse vrouwen te vinden waren die goed genoeg Nederlands spraken. De vrouwen die niet goed Nederlands spraken waren meestal ouder dan 50 jaar. In verband met de tijd was het niet mogelijk om een tolk te regelen. Daarom is er voor gekozen om de jongere generatie te interviewen.

Er is gebleken uit de interviews dat met name jonge vrouwen, tussen de 18 en de 35, het moeilijk vonden om hun eigen nationaliteit te bepalen of om achter de definitie van het CBS over herkomstgroep te staan. Veel van hen zijn geboren en getogen in Nederland en hebben ouders die geboren zijn in het buitenland. Het voelt voor hen alsof ze tussen twee culturen in leven. Uit de interviews is ook gebleken dat het voor vrouwen daarom ook makkelijker is om te praten over 'Hollandse' vrouwen dan over vrouwen van Nederlandse afkomst. Juist omdat zij zich (gedeeltelijk) identificeren met Nederland. In het resultatenhoofdstuk zal daarom hun eigen identiteit achter de naam van de respondent worden gezet als zij worden gequoteerd. Dit blijkt belangrijk te zijn als het gaat om interetnisch contact (zie hoofdstuk 4). De respondenten zullen hieronder worden beschreven en ook zal worden aangegeven hoe zij zich voelen met betrekking tot hun afkomst. De namen van de respondenten zijn gefingeerd (tabel 3.1).

Tabel 3.1: Respondenten van het onderzoek

Interview-nummer	Naam respondent	Leeftijd	Officiële herkomstgroep volgens CBS	Eigen identiteit
1	Merel	21	Nederlands	¹
2	Ikram	41	Marokkaans	¹
3	Nadira	29	Marokkaans	Moslima
4	Lotte	21	Nederlands	¹
5	Fatima	38	Marokkaans	¹
6	Nadia	28	Marokkaans	Nederlands
7	Anita	29	Nederlands	¹
8	Emine	19	Turks	Nederlands/Turkse identiteit
9	Samira	31	Marokkaans	Marokkaans
10	Nahigan	30	Turks	Nederlands/Turkse identiteit
11	Ties	41	Nederlands	¹
12	Havva	32	Turks	¹
13	Arifa	37	Marokkaans	Marokkaans
14	Karima	35	Marokkaans	Nederlands
15	Zahidah	44	Marokkaans	Marokkaans
16	Sara	18	Marokkaans	Nederlands/Marokkaanse identiteit

¹ Niet genoemd/gevraagd in interview

1. *Merel* is een 21-jarige student HBO Toegepaste Biologie en heeft de Nederlandse nationaliteit. Ze woont in een studentenhuus in Utrecht en sport nu 8 maanden bij 'Ladyfit'. Ze neemt één à twee keer deel aan een groepsles Zumba in Overvecht.
2. De 41-jarige *Ikram* is geboren in Marokko en woont nu 20 jaar in Nederland. Ze is getrouwd en moeder van twee jonge kinderen. Ze heeft geen werk, maar is wel op zoek naar een baan. Ook volgt ze de opleiding tot sportdocente om zo groepslessen te mogen gaan geven op 'Ladyfit'. Daarnaast volgt ze één keer in de week groepslessen op de locatie Transwijk-Noord.
3. *Nadira* is 29 jaar en geboren in Nederland. Ze heeft Marokkaanse ouders, maar zelf voelt ze zich niet typisch Marokkaans of Nederlands, maar meer een moslima. Ze werkt als docent Omgangskunde op het MBO en ze woont bij haar ouders. Ze was 8 jaar geleden deel van het 'Ladyfitbestuur' toen 'Ladyfit' werd opgericht. Op dit moment volgt ze alleen nog twee keer in de week groepslessen in Transwijk-Noord.
4. De Nederlandse *Lotte* is 21 jaar en student SPH in Utrecht. Ook zij woont in een studentenhuus in Utrecht. Eén keer per week volgt ze de groepsles Zumba in Overvecht.
5. *Fatima*, 38 jaar, woont 20 jaar in Nederland en ze is voedingsdeskundige van beroep.
Ze woont samen met haar man en vier kinderen. Ze is meer dan één keer per week op 'Ladyfit' in Transwijk-Noord te vinden voor de fitness-apparaten. Voorheen heeft ze veel groepslessen gevolgd, maar daar is nu mee gestopt.
6. *Nadia* is geboren in Nederland en haar ouders zijn geboren in Marokko. Ze is 28 jaar en ze werkt bij de Rabobank in Utrecht. Ze sport drie keer per week in Transwijk-Noord. Ze voelt zich vooral een Nederlander als ze in het buitenland is, maar in Nederland zelf voelt ze zich geen allochtoon, maar ook geen Nederlander.
7. *Anita* is 29 jaar en Nederlands. Ze is getrouwd en woont in Utrecht. In het dagelijks leven is ze teammanager bij een woonzorgcentrum voor ouderen. Ze sport neemt ongeveer één keer per week in de vorm van een groepsles in Overvecht.
8. De 19-jarige *Emine* is van Turkse afkomst, maar zelf is ze in Nederland geboren. Ze voelt zich meer Nederlands, omdat ze thuis en op school ook vooral Nederlands praat. Ze doet de MBO opleiding pedagogisch medewerker. Vroeger

deed ze aan groepslessen, maar ze doet nu drie keer per week aan fitness bij 'Ladyfit' in Transwijk-Noord.

9. *Samira*, 31 jaar, is getrouwd en moeder van twee kinderen. Ze is Marokkaans, maar wel geboren in Nederland. Ze sport en daarnaast zorgt ze voor de kinderen. Zes dagen in de week sport ze twee uur vanwege haar gezondheid. Ze doet voornamelijk aan fitness op de locatie in Transwijk-Noord.
10. *Nahigan* is 30 jaar en geboren in Nederland en werkt bij de vakbond. Ze heeft ouders die in Turkije zijn geboren. Ze woont bij haar ouders. Door haar opleiding en carrière voelt ze zichzelf wel meer Nederlands dan Turks. Ze doet voornamelijk een aantal keer per week aan fitness in Transwijk-Noord.
11. *Ties* is een vrouw van Nederlandse afkomst van 41 jaar en woont sinds kort in Utrecht. Ze heeft geen werk, maar heeft een uitkering. Ze woont samen met meerdere vrouwen in een huis. Ze doet twee keer per week aan groepslessen step en Zumba en doet daarnaast nog één keer per week aan fitness. Beiden doet ze in Transwijk-Noord
12. *Havva*, 32 jaar, is de zus van Nahigan. Ze is getrouwd en heeft drie jonge kinderen. Op dit moment werkt ze niet, maar ze gaat weer starten als de kinderen wat ouder zijn. Ze sport sinds 1,5 maand bij 'Ladyfit' en doet twee keer per week aan fitness bij Ladyfit in Transwijk-Noord.
13. De docent Arabisch, *Arifa*, is 37 jaar. Ze is geboren in Marokko en woont nu 8 jaar in Nederland. Ze woont bij een vriendin, maar ze gaat binnenkort trouwen met haar man. Ze is mei begonnen met groepslessen en daarnaast doet ze al een jaar aan fitness bij 'Ladyfit' in Transwijk-Noord.
14. *Karima*, opleidingscoördinator, is 35 jaar en geboren in Nederland. Haar ouders zijn geboren in Marokko. Ze doet twee keer in de week aan groepslessen Zumba en spinning op de locatie in Transwijk-Noord.
15. *Zahidah*, 44 jaar, is schoonmaakster. Ze is 10 jaar getrouwd en heeft geen kinderen. 8 Jaar geleden is ze naar Nederland verhuisd vanuit Marokko, waar ze geboren is. Ze sport nu al 2 jaar bij 'Ladyfit' en doet minstens één keer per week aan fitness in Transwijk-Noord.
16. De havo-scholiere *Sara* is 18 jaar en woont met haar twee zusjes, broertje en twee zussen bij haar ouders. Ze sport drie keer in de week bij 'Ladyfit'. Ze volgt vooral de groepslessen Zumba en steps in Transwijk-Noord.

In hoofdstuk 4 zullen de resultaten worden gepresenteerd.

4. RESULTATEN

In dit hoofdstuk komen de resultaten aan bod. De resultaten zijn afkomstig uit de afgenomen interviews op de sportschool 'Ladyfit' in Utrecht in de wijken Transwijk-Noord en Overvecht. De verwachtingen die gepresenteerd zijn in hoofdstuk 3 worden aan de hand van de resultaten getoetst om zo een bijdrage te leveren aan het antwoord op de centrale vraag. Per paragraaf komen relevante onderwerpen met betrekking tot interetnisch contact op de sportschool en in de wijk aan bod. De verwachtingen worden in de tekst genoemd aan het einde van de paragraaf. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een overzicht van de resultaten.

4.1 Sportmotivatie en sportschoolkeuze

Tijdens het interview is aan alle vrouwen gevraagd waarom zij sporten, waarom ze bij sportschool 'Ladyfit' zijn gaan sporten en hoe zij bij 'Ladyfit' terecht zijn gekomen en dit blijkt van invloed te zijn op hoe het contact in de sportschool verloopt. In de volgende paragrafen zal dit worden verduidelijkt.

4.1a Sportmotivatie

Er worden door de vrouwen verschillende redenen genoemd waarom zij zijn begonnen met sporten en hieruit blijkt dat ongeveer de helft van de vrouwen is gestart met sporten, omdat zij graag wil afvallen (7 van de 16). Vrouwen van Turkse en Marokkaanse afkomst (afkomst naar definitie CBS) noemen 'afvallen' als belangrijkste motivatie om te gaan sporten. Het is veel voorkomend onder Turkse en Marokkaanse vrouwen dat zij een tijd lang sporten en daarna weer stoppen vanwege bijvoorbeeld werk of gezinsuitbreiding. Als zij merken dat ze zijn aangekomen, is dat voor hen een reden om weer te beginnen met sporten. De overige Turkse en Marokkaanse vrouwen hebben als sportmotivatie: 'conditie, gezondheid en het verminderen van stress'. Deze motivaties zijn niet nieuw, want deze waren ook al bekend (zie paragraaf 2.7). Ook vrouwen die 'afvallen' als belangrijkste sportmotivatie hebben, kennen één of meerdere van de andere motivaties om te gaan sporten. Opvallend is dat geen van de vrouwen met een Nederlandse afkomst 'afvallen' benoemt als sportmotivatie in de interviews. Nederlandse vrouwen noemen daarentegen wel dat het goed is voor hun gezondheid en conditie en dat zij daarom zijn begonnen met sporten. Sara merkte het volgende op over vrouwen van verschillende afkomst en sportmotivatie:

"Ik vind dat als Nederlanders sporten, dat vind ik, wat ik meestal zie dat ze het meer doen voor, hoe zeg je zoiets ... doen, dat ze het gewoon altijd doen, dat het meer een gewoonte is, maar bij de meeste Marokkaanse meiden komen echt sporten als ze suikerziekte hebben, weet je, meestal op aanraden van de huisarts. Pas als ze suikerziekte hebben of diabetes, dan pas komen ze sporten. Terwijl bij Nederlandse vrouwen, die sporten altijd. Snap je, die hebben niet zo veel suikerziekte als vrouwen van een andere afkomst. Dat is wel wat me opvalt" (Sara, 18 jaar, Nederlands/Marokkaanse identiteit).

Wat zij hiermee bedoeld is dat in haar ogen Nederlandse vrouwen geen externe factoren, bijvoorbeeld een huisarts die aanraadt om te gaan sporten, nodig hebben om te gaan sporten. Nu is het zo dat er toevallig geen Nederlandse vrouwen zijn geïnterviewd, die sporten om af te vallen, maar dat betekent niet dat er geen enkele Nederlandse vrouw bestaat die sport om af te vallen. Afvallen is immers één van de redenen waarom er wordt gesport (zie paragraaf 2.7). Daarom zegt de quote van Sara meer over hoe zij aankijkt tegen Marokkaanse vrouwen. Naar haar idee sporten zij met name om af te vallen en dit betekent dat deze vrouwen een duidelijk doel voor ogen hebben. Dit kan betekenen voor het contact op de sportschool dat Marokkaanse

vrouwen meer gefocust zijn op het afvallen en daarom minder contact willen maken. Twee vrouwen, die als belangrijkste sportmotivatie ‘afvallen’ hebben, zeggen het volgende over contact maken op de sportschool:

“Ik heb daar de behoefte niet aan. Ik heb mijn eigen vriendenkring en ik kom hier puur om te sporten en een keer een babbeltje te maken, maar je bent hier puur voor je eigen conditie en je eigen gezondheid. En dat sociale heb ik sowieso al buiten het sporten om. Zou ik het niet hebben dan zou ik er meer naar neigen om bepaalde vriendschappen te zoeken” (Nahigan, 30 jaar, Nederlands/Turkse identiteit).

“Ik heb echt ja, vrienden en ik ga niet naar de sportschool toe om vrienden te maken. Ik ken hier ook gewoon mensen uit de buurt. Ik heb vroeger hier in Kanaleneiland gewoond. Ik ken hier ook wel mensen, maar ik maak niet specifiek een praatje. Ik ben er gewoon niet zo echt naar op zoek... maar het is ook niet zo dat ik me afsluit” (Nadira, 29 jaar, Moslima).

Hieruit blijkt dat vrouwen die een duidelijk doel, namelijk ‘afvallen’, hebben om te gaan sporten geen behoefte hebben om nieuwe vriendschappen aan te gaan op de sportschool. Dit heeft invloed op het interetnisch contact dat op de sportschool plaatsvindt. Voor vrouwen zoals *Nadira* is het niet zo dat ze zich dan ook daadwerkelijk afsluiten van iedereen, maar zij zijn op de sportschool niet op zoek naar diepgaande gesprekken.

4.1b De keuze voor een sportschool met alleen vrouwen

De keuze van de sportschool blijkt ook een rol te spelen in de motivatie om contact aan te gaan op de sportschool. Op ‘Ladyfit’ zijn met name veel vrouwen van Marokkaanse afkomst te vinden. Vrouwen van een andere afkomst zijn in de minderheid. Het initiatief ‘Ladyfit’ is gestart door Marokkaanse vrouwen en dit is één van de redenen waarom er nu veel Marokkaanse vrouwen te vinden zijn. Vrouwen van Nederlandse afkomst zien ‘Ladyfit’ als een unieke locatie waar culturen samenkomen. *Anita* en *Lotte* vinden ‘Ladyfit’ interessant vanwege de verschillende afkomst van vrouwen. Dit was voor hen een reden om te gaan sporten bij ‘Ladyfit’:

“Ik vind groepslessen gewoon heel leuk. Dus dat had ik in Kanaleneiland ook gedaan ennuh, ja, dat alleen dat vrouwen dat vind ik gewoon erg prettig. En er is ook wel een cultureel tintje, dat de allochtone vrouwen van de wijk waarin jezelf woont. Nou ik dacht, misschien steek ik er nog wat van op of steken zij nog iets van mijn Nederlands. [...] Ja, het is gewoon een andere cultuur. Ik vind dat gewoon interessant om te observeren. [...] Nee, ik ben er zelf wel enthousiast over, maar voor mij heeft het dus, is het niet alleen sporten, maar het is ook een stukje sociaal-cultureel. Ik ben ook nieuwsgierig naar uh, hoe Marokkaanse vrouwen met elkaar omgaan enzo. En, als het echt je doel is om echt een echte super professionele sportles te nemen dan kan je beter niet naar Ladyfit” (*Anita*, 29 jaar, Nederlandse vrouw).

“Ja, ik weet niet, andere culturen intrigeren mij gewoon... Het trok mij wel aan om met verschillende vrouwen te sporten” (*Lotte*, 21 jaar, Nederlandse vrouw).

Vrouwen van Nederlandse afkomst komen met een bewuste reden naar ‘Ladyfit’ toe of hechten geen specifieke waarde aan het feit dat er vrouwen van verschillende afkomst zijn. Het feit dat de prijs voor een maandabonnement laag is speelt ook bij hen mee, maar de andere ‘culturen’ trekt ze aan. De sportmotivatie ‘gezondheid’ en ‘conditie’ zijn dus nauw verweven met de interesse in andere culturen. *Anita* benoemt zelfs dat ze als

ze echt goede lessen wil ze beter naar een ander sportschool kan gaan, maar toch blijft ze komen. Juist omdat ze 'Ladyfit' ziet als unieke locatie, waar ze in contact kan komen met vrouwen van een andere afkomst, die ze ook tegen kan komen in haar woonomgeving. Door het sporten met vrouwen denkt ze meer te kunnen leren over vrouwen die bij haar in de woonomgeving wonen. Vrouwen van Nederlandse afkomst zijn dan op zoek naar 'weak ties' (Granovetter, 1973) met vrouwen van een andere afkomst, die valt onder Putnam's 'bridging social capital' (Putnam, 2007) (zie paragraaf 1.3). Voor Nederlandse vrouwen blijkt dat leren kennen en leren over vrouwen van een andere afkomst een doel te zijn naast het sporten aan sich.

Nederlandse vrouwen blijken het uiteindelijk als zeer prettig te ervaren dat er alleen vrouwen op de sportschool te vinden zijn. Hier waren zij zichzelf in eerste instantie niet van bewust tot dat ze in aanraking kwamen met een concept als 'Ladyfit'. Dit is niet het geval bij Marokkaanse en Turkse vrouwen, jong en oud, die zich, door hun achtergrond, meer bewust zijn van het alleen zijn met vrouwen, zo blijkt:

"Sporten met man is niet goed" (Zahidah, 44 jaar, Marokkaanse vrouw).

"Vooral met de beweging, je doet soms gekke bewegingen en als je een man naast je zit dan zit je: 'oeh, oeh, oeh, ik moet me gewoon gedragen, ik moet dit en ik moet dat'. Maar met vrouwen gewoon los, alles. Maakt niks uit, fout of niet fout, komt van zelf, je leert het gewoon, uh, het voelt gewoon heerlijk, relaxt gewoon" (Ikram, 41 jaar, Marokkaanse afkomst).

Nederlandse vrouwen voelen zich net als *Ikram* erg prettig als er tijdens het sporten alleen maar vrouwen aanwezig zijn. Zij kennen alleen niet het bewust kiezen voor alleen sporten met vrouwen, zoals *Zahidah* dat wel heeft. Voor Nederlandse vrouwen is het niet van essentieel belang om alleen maar met vrouwen te sporten. Zij kunnen ervoor kiezen om naar een gemengde sportschool te gaan, maar komen toch naar 'Ladyfit'.

Voor sommige Turkse en Marokkaanse vrouwen is een sportschool met alleen vrouwen, zoals 'Ladyfit', een reden om juist daar te gaan sporten en niet ergens anders, zoals bij *Zahidah*. 'Ladyfit' vervult in de regio Utrecht een speciale functie. In de omgeving is het de enige vrouwensportschool met fitnessfaciliteiten en groepslessen. Zo kwam ook *Karima* bij 'Ladyfit' terecht:

"Via een vriendin van mij, die hier ooit had gesport en die zij: 'dat is wel een leuke sportschool'. Ennuh... ik vroeg naar een sportschool alleen voor vrouwen, dus ik dacht: 'prima!'" (Karima, 35 jaar, Marokkaanse afkomst).

Het grootste gedeelte van de leden woont ook in de wijken Kanaleneiland en Overvecht (Utrecht, zie figuur 3.1), maar ook uit andere wijken en steden komen vrouwen naar 'Ladyfit' toe om daar te sporten. Vrouwen van Turkse en Marokkaanse afkomst, woonachtig in bijvoorbeeld IJsselstein en Woerden (afstand van ongeveer 12 en 20 km, Google Maps, 2013), komen speciaal voor deze sportschool naar Utrecht toe. Zo combineert een *Nadia* werk en sport. Ze gaat overdag werken in de regio Utrecht om na het werk te gaan sporten bij 'Ladyfit'. Na het sporten verlaat ze de stad Utrecht om naar haar eigen woonplaats te gaan. Sommige vrouwen zullen inderdaad contact hebben met

vrouwen op de sportschool, dit betekent echter niet dat ze diezelfde vrouwen ook in hun woonomgeving toevallig zullen tegenkomen. Hiermee wordt bedoeld dat als ze sporten op de sportschool er een grote kans bestaat dat ze kennissen van de sportschool niet in hun eigen woonomgeving zullen tegenkomen.

Het gegeven dat er vrouwen van een andere afkomst sporten op 'Ladyfit' wordt door veel vrouwen gezien als een mooie bijkomstigheid. Sommige Turkse en Marokkaanse vrouwen gaan niet bewust contact aan met andere vrouwen, maar sommige vrouwen gaan wel bewust contact aan. *Ikram* is een van de vrouwen die het juist als een voordeel ziet dat er veel vrouwen van verschillende afkomst sporten:

"Nou, ik heb, uh, ik heb van allerlei leeftijd kunnen ervaren, jonger dan mij, ouder dan mij, dan wil ik graag met allemaal veel contact hebben. Ik heb geen verschil tussen ouder of jonger of allochtoon of autochtoon. Dus voor mij is alles prima. Dan heb ik van allerlei kanten, hier en hier. Ik pik daar allemaal positieve dingen" (Ikram, 41 jaar, Marokkaanse afkomst).

Ze geeft aan dat ze overal en van iedereen het positieve mee neemt en oppakt en dat ze dit ook vindt in het contact met anderen op de sportschool. Het gesprek dat *Ikram* heeft met vrouwen komt voort uit een doel:

"Maar ik ben niet een held, alleen om te weten voor mezelf zeg maar, voor mijn gezinnetje ook om voor de toekomst voor te bereiden om een goeie .. het komt van allebei de kanten, om met alle mensen goeie samen te leven" (Ikram, 41 jaar, Marokkaanse afkomst).

Geen van de Turkse of Marokkaanse vrouwen noemt het 'culturele' aspect van de sportschool 'bijzonder' of 'interessant'. Hierin lijkt een discrepantie gevonden te zijn in de manier waarop Turkse en Marokkaanse vrouwen en Nederlandse vrouwen kijken naar sportschool 'Ladyfit'. Nederlandse vrouwen zien 'Ladyfit' meer als een middel om in contact te komen met de ander en als tweede als een sportschool. Dit terwijl Turkse en Marokkaanse vrouwen 'Ladyfit' zien als sportschool en als tweede als een plek om contact op te doen en informatie uit te wisselen

4.1c Terugkoppeling: invloed sportmotivatie en sportschoolkeuze

De verwachting was dat vrouwen van Nederlandse afkomst zeer gemotiveerd zijn om andere vrouwen te ontmoeten en dat dit één van de redenen is waarom zij sporten. Uit bovenstaand onderzoek is gebleken dat vrouwen, Marokkaans, Turks of Nederlands, in eerste instantie sporten voor zichzelf. Zij sporten om gezondheidsredenen, verbetering van hun conditie of om af te vallen. Turkse en Marokkaanse vrouwen sporten bij een sportschool als 'Ladyfit' vanwege hun cultuur waarin het meer normaal of verplicht is om activiteiten te ondernemen zonder mannen. Het is niet onderzocht of er een relatie is tussen het hebben van negatieve ervaringen in de maatschappij en het allen willen sporten met mensen van dezelfde afkomst.

Nederlandse vrouwen, die sporten bij 'Ladyfit', blijken toch zeer gemotiveerd te zijn om andere vrouwen te ontmoeten op de sportschool. Het ontmoeten van de ander is geen sportmotivatie op zichzelf, maar beïnvloedt de sportschool die zij kiest. Nederlandse vrouwen die geen affectie hebben met Marokkaanse of Turkse vrouwen

zullen niet kiezen voor een sportschool als 'Ladyfit'. Als zij wel kiezen voor een sportschool als 'Ladyfit' zullen ze inderdaad meer open staan voor een andere cultuur.

Daarnaast is ook de verwachting dat Turkse en Marokkaanse vrouwen naar alle waarschijnlijkheid minder gericht zijn op het in contact komen met anderen tijdens het beoefenen van sport dan Nederlandse vrouwen. De verwachting is dat zij meer voor zichzelf sporten. De resultaten van de interviews laten zien dat op 'Ladyfit' zij inderdaad meer voor zichzelf sporten dan Nederlandse vrouwen op 'Ladyfit'. Al praten vrouwen van Turkse en Marokkaanse afkomst wel met andere sportende vrouwen. Veel ervaren 'Ladyfit' dan ook als een fijne ontmoetingsplaats waar ideeën, gedachten en meningen kunnen worden uitgewisseld en waar ze zichzelf vrij kunnen bewegen. Dit komt overeen met de verwachting dat de sportschool een unieke locatie is waar alleen vrouwen sporten en dat het daarom vrouwen het wel motiveert om contact op de sportschool aan te gaan.

4.2 Contact op de sportschool

In deze paragraaf wordt ingegaan op wat er op de sportschool gebeurt qua interetnisch contact. Er zal worden ingegaan op hoe het contact verloopt, wat het contact inhoudt en of er een verandering plaatsvindt tijdens de les.

4.2a Samen of alleen sporten

Sommige vrouwen komen alleen naar de sportschool en andere vrouwen komen samen en dit heeft invloed op het contact dat wordt aangegaan op de sportschool. De helft van de respondenten komt namelijk samen met iemand anders en de andere helft van de vrouwen komt alleen. Marokkaanse en Turkse vrouwen die samen gaan, nemen vooral familieleden mee, zoals moeders, zussen en nichten. Turkse of Marokkaanse vrouwen komen sporten met familieleden voor de gezelligheid, maar ook omdat het ze aanmoedigt om te gaan en niet een keer over te slaan. Zo gaat *Nahigan* met haar moeder en zus en *Nadira* met haar zus naar 'Ladyfit':

"Ja, mijn moeder, mijn zus toevallig en vanuit huis worden we ook aangemoedigd door mijn vader van: 'kom op jullie kunnen het', weet je wel" (*Nahigan*, 30 jaar, Nederlands/Turkse identiteit).

"Eigenlijk, mijn zus heeft mij eigenlijk weer meegenomen vorige week. Dus ik ben weer begonnen op zondag en ik dacht ik ga gewoon weer twee keer in de week op starten. [...] "Ja, ik vind het ook wel gezellig, maar het is meer praktisch, want mijn zus kan me dan gewoon naar huis brengen. Een beetje eigen belang [lacht hard op], maar ze komt niet, dus helaas" (*Nadira*, 29 jaar, Moslima).

Familie blijkt belangrijk te zijn. *Nahigan* heeft het nodig om aangemoedigd te worden. Voor *Nadira* blijkt het vanuit een praktisch oogpunt handig te zijn, maar op aansporing van haar zus is ze wel weer begonnen met sporten. Geen van de Nederlandse vrouwen neemt familieleden mee. Dit komt omdat de Nederlandse vrouwen geen familieleden in Utrecht hebben wonen. Turkse en Marokkaanse vrouwen wonen vaker dichterbij hun familieleden in Utrecht. Sommige ongetrouwde vrouwen wonen bij hun ouders in. *Ties*, *Merel* en *Lotte* komen samen met hun huisgenoten of vriendinnen en *Anita* (29 jaar)

komt alleen. Anita is niet de enige vrouw die alleen naar de sportschool toe komt. De vrouwen die alleen komen, komen om te sporten, dus voor zichzelf, en niet zozeer om bij te kletsen. Zo ook bij *Emine*:

“Ja, het is meestal, als ik met vriendinnen kom sporten of ja, met mijn zusje, dan gaan we veel meer praten dan dat we echt wat gaan doen. Ja, dus, ja, vandaar dat ik dan liever heb om alleen te komen sporten. En ja, daarna als iemand met me wil praten, dan mag die praten” (Emine, 19 jaar, Nederlands/Turkse identiteit).

Kortom, deze vrouwen komen wel alleen, maar sluiten zich niet bewust af van contact. Zij zijn bereid om het contact aan te gaan, maar ze hebben wel bedacht dat ze niet te lang willen praten met de ander. Dit heeft invloed op de soort gesprekken die plaats vinden op de sportschool (zie paragraaf 2.4). De andere zes vrouwen die alleen naar de sportschool komen, komen ook bekenden tegen op de sportschool. Eén vrouw gaf duidelijk aan dat ze helemaal niet met iemand wil praten op de sportschool:

“Als ik praat, tijd snel. Ik ga sporten, klaar” (Zahidah, 44 jaar, Marokkaanse afkomst).

Zahidah heeft dan ook een duidelijk doel waarom zij sport, namelijk ‘afvallen’ en zij gebruikt al de tijd die zij heeft om te sporten. Alle andere 15 vrouwen, Nederlands, Marokkaans of Turks, hebben als instelling dat ze het geen probleem vinden om contact te maken met andere vrouwen. Zij hebben aangegeven dat ze het fijn vinden om begroet te worden door anderen op de sportschool. Ook groeten ze zelf anderen bij binnenkomst en zijn ze ook bereid om een kort gesprekje aan te knopen tijdens het sporten.

4.2b Taal en interetnisch contact

Veel vrouwen hebben aangegeven dat ze het fijn vinden dat er contact met hen wordt gemaakt. Deze instelling zorgt er alleen niet voor dat iedereen contact met elkaar heeft. Dit is bijvoorbeeld al merkbaar in de manier waarop *Merel* en *Lotte* het binnenkomen van de zaal ervaren en met wie ze het contact aan gaan:

“Nou dan kijk ik even om me heen wie er is en als ik dan mensen zie die ik ken dan zeg ik: ‘hallo’ en dan loop je naar de zijkant en dan doe je je jas uit en je schoenen aan. Dan praat je met de mensen waarmee je gekomen bent of je kijkt om je heen.

[Interviewer: In hoeverre spreek je dan vrouwen aan waarmee je niet gekomen bent en waarom?]

“Nee niet echt, soms wel achteraf, maar niet aan het begin. Niet heel erg van: ‘hee, hoe is het?’. Dat komt door verschillende dingen, soms ben ik gewoon in gesprek met degene met wie ik gekomen was. En andere mensen zijn dan ook in gesprek. Dus dan ben je gewoon een beetje je eigen ding aan het doen. En soms als ik dan in mijn eentje ben dan zijn mensen dat ook. Mensen doen het dan zelf ook niet bij mij. [...] Nee, ja, meeste mensen van Nederlandse afkomst die ken ik dan al meteen, dat is een beetje dan de grens. Maar wel als bijvoorbeeld de lerares er al is dan zeg je wel even van: ‘hoi, hoe is het?’” (Merel, 21 jaar, Nederlandse afkomst).

“Nou soms probeer ik wel bewust contact te maken, maar het is vaak gewoon heel lastig, omdat ze vaak, vrij vaak bij elkaar gaan staan en dan in hun eigen taal communiceren, waardoor het gewoon heel lastig is” (Lotte, 21 jaar, Nederlandse afkomst).

Vrouwen, die bewust samen met anderen binnenkomen, blijven ook in gesprek met de vrouwen met wie ze binnen zijn gekomen. In de vaste groepslessen kennen veel mensen elkaar wel, maar er ontstaan wel groepjes waarin vrouwen het meeste contact met elkaar hebben. Zo ervaart *Lotte* dat het lastig is om tussen deze groepjes vrouwen te komen. Taal is voor haar een barrière om niet het contact aan te gaan. Sommige Turkse en Marokkaanse vrouwen, vaak ouder dan 35 jaar, spreken wel Nederlands, maar niet zo goed als hun eigen moedertaal. Turkse en Marokkaanse vrouwen groeten Nederlandse vrouwen in het Nederlands, maar de gesprekken die sommige Turkse en Marokkaanse vrouwen hebben worden voortgezet in een andere taal. Zo wordt het Nederlandse vrouwen moeilijk gemaakt om het contact aan te gaan. Dit geldt niet alleen voor vrouwen van een Nederlandse afkomst. Ook vrouwen die ouders hebben, die wel geboren zijn in Marokko of Turkije, maar zelf in Nederland zijn opgegroeid en juist de volgende talen niet goed beheersen: Berbers, Turks of Arabisch, hebben moeite om het contact aan te gaan met vrouwen die geen Nederlands spreken. Ook sporten er vrouwen bij 'Ladyfit' die geen Nederlands spreken. Zoals de moeder van *Havva*:

"Het is voor haar iets lastiger, want omdat zij de Nederlandse taal niet zo goed beheerst. Het gaat vooral met handen en voeten daarom is het fijn voor haar dat ze dan met ons komt, zodat we haar kunnen helpen met de apparatuur" (Havva, 32 jaar, Turkse afkomst).

Voor *Havva* betekent dit ook dat als zij met haar moeder sport ook gefocust is op haar moeder en meer contact met haar zal hebben dan met andere vrouwen om haar heen. Taal kan een barrière zijn voor interetnisch contact. Het contact dat wel tussen twee vrouwen zou kunnen plaatsvinden, kan dan alleen bestaan uit groeten en glimlachen.

4.2c Contact maken voor, tijdens en na het sporten en gespreksonderwerpen

De meeste vrouwen groeten andere vrouwen bij binnenkomst. De vrouwen die zij groeten zijn meestal mensen die zij herkennen van de keren daarvoor. Dit kennen bestaat uit drie soorten. Eén ze kennen deze persoon, het is een vriendin of familielid, of twee, ze hebben een keer een gesprekje gehad met deze vrouw of drie, ze herkennen dat deze persoon vaker op dezelfde tijd sport en hebben een keer naar elkaar geglimlacht. Herkenning blijkt belangrijk te zijn als het gaat om contact. Het regelmatig terug komen naar de sportschool zorgt ervoor dat vrouwen andere vrouwen groeten. Zoals bij *Emine* en *Lotte*:

"Gezichten die me bekend voorkomen dat ik dan wel echt glimlach of 'hoi' zeg. Mensen die ik niet ken, nou ja, mensen die ik groet, waar ik dan ook eerder een gesprek mee heb gehad" (Emine, 19 jaar, Nederlandse/Turkse identiteit).

"Er zijn vrouwen waar je niet echt een blik van verstandhouding hebt gehad ooit. Die je ook niet heel erg zou herkennen. Maar er zijn ook vrouwen die dan vaker terugkomen waar je dan even: 'hoi, hoi' tegen zegt. En daar heb ik tijdens de les ook wel eens dat je naar elkaar lacht of dat je aan het dansen bent of dat als je heel moe bent dat je dat je dan tegen elkaar zegt: 'pff, zwaar'. Dat wel een beetje, maar dat is dan wel met de vrouwen waar ik dan al eerder een beetje contact is geweest" (Merel, 21 jaar, Nederlandse afkomst).

Vrouwen gaan niet zomaar contact aan met iedere andere vrouw. Er moet voordat er een gesprek start een teken van herkenning zijn of er moet dezelfde mate van bereidwilligheid zijn, wat getoond kan worden door een glimlach dat iemand welkom is om te praten. Als dit niet heeft plaatsgevonden dan zal er ook geen contact plaatsvinden en dan kunnen vrouwen naar de sportschool komen zonder ook maar met één iemand contact te hebben gehad.

Uit de interviews is gebleken dat er vaste onderwerpen zijn waar vrouwen op de sportschool over praten. Zoals *Merel* al aan gaf: praten over de les is één van de onderwerpen waar het meest over wordt gepraat. Dit gesprek vindt meestal plaats tijdens een groepsles of tijdens de pauze van een groepsles. Daarnaast is er nog een ander onderwerp wat vaak wordt besproken tijdens de les, namelijk: 'afvallen'. *Havva* en *Nadira* noemen naast afvallen nog andere gespreksonderwerpen, zoals hoe lang vrouwen al sporten, wat ze vinden van 'Ladyfit' en wat gezond eten is:

[Interviewer: Waar gaan de gesprekken over tijdens het sporten?]

"Nou over de apparatuur, hoe lang ze al sporten en hoe ze het vinden, of ze zijn afgevallen, dat is natuurlijk wel een hele belangrijke vraag van mijn kant. Het zijn eigenlijk niet van die diepgaande gesprekken. Het zijn vooral oppervlakkige gesprekken, voornamelijk over het sporten (Havva, 32 jaar, Turkse afkomst).

"Meestal over de les. Soms zegt iemand wel van 'goh, ja', dan gaat het echt over gezond eten en afvallen of zoiets, maar niet echt.... Dat soort dingen. Ja, sport gerelateerde gesprekjes. Of je zegt: 'van dat pasje, hoe deed je dat ook al weer?'. Dan vragen ze het bijvoorbeeld aan mij, omdat ik een plekje vlak voor de groep had en dan doe ik het daarvoor ofzo. Of soms vragen ze wel: 'waar kom je vandaan?'" (Nadira, 29 jaar, Moslima).

De vrouwen op de sportschool blijken zeer goed in gesprek met elkaar te kunnen gaan als ze dat willen. De diepgang, zoals *Havva* die benoemd, is niet echt aanwezig tijdens het sporten. Vaak ook omdat een groepsles te intensief is qua sporten om echt een gesprek aan te gaan. Daarom wordt er tijdens de les vaak gepraat over 'afvallen' en over hoe bijvoorbeeld pasjes moeten in de korte pauzes die worden gegeven.

Na het sporten is er meer ruimte om met andere vrouwen te praten. Op de locatie in Transwijk-Noord is het mogelijk om een kopje koffie te pakken en op een bank te blijven zitten. De locatie in Overvecht kent dit niet en daardoor kunnen vrouwen bij 'Ladyfit' in Transwijk-Noord langer blijven om te praten. De onderwerpen die worden aangesneden gaan vaak over sport gerelateerde zaken, zoals 'afvallen'. Daarnaast zijn als andere onderwerpen genoemd waar mensen het over hadden: 'schoonheidsweetjes, recepten uitwisselen, gezin en opvoeding, maar ook normen en waarden'. Er is dus ook ruimte om iets te vragen of te delen over de taal en cultuur met elkaar, zoals bij *Merel* en *Nadira*:

"Nou ja, wel dat ik een paar keer aan mensen vroeg, die liedjes in een taal, die zij wel verstaan en ik niet. Dat ik dan vraag: 'joh, waar gaan die liedjes over?' of, uhm, dat ze aan je vragen of je nog blijft voor aerobics" (Merel, 21 jaar, Nederlandse afkomst).

"Nee, vroeger hadden we wel van die dans dingen. Dan gingen we aan het einde van de les met z'n allen dansen en dan ging een Turkse vrouw voor doen hoe ze dan Turks danst. Dan ging ze laten zien hoe het moest, een kleine workshop, zeg maar" (Nadira, 29 jaar, Moslima).

Hieruit blijkt dat vrouwen die echt in elkaars cultuur geïnteresseerd zijn ook de moed hebben om te vragen en met elkaar te praten. Nederlandse vrouwen spreken Turkse en Marokkaanse vrouwen aan, maar Turkse en Marokkaanse vrouwen spreken ook Nederlandse, Marokkaanse en Turkse vrouwen aan. Toch blijkt wel dat omdat er weinig Nederlandse vrouwen sporten op 'Ladyfit' (volgens 4 van de 16 vrouwen) vrouwen van Turkse en Marokkaanse afkomst vooral contact zoeken met vrouwen van hun eigen 'afkomstgroep'.

4.2d Terugkoppeling: invloed sportschool en taal op interetnisch contact

Zoals blijkt uit paragraaf 4.1 is de sportschool een unieke locatie doordat er alleen maar vrouwen mogen sporten. Het unieke zit echter ook in het feit dat zij zich hier thuis voelen. Vrouwen voelen zich inderdaad meer op hun gemak nu er geen mannen aanwezig zijn. De verwachting was dat het zowel Turkse en Marokkaanse vrouwen als Nederlandse vrouwen motiveert om het contact aan te gaan, omdat er geen mannen aanwezig zijn. Ondanks dat er mogelijke taalbarrières en cultuurverschillen zijn. Uit de resultaten is gebleken dat de taalbarrière er inderdaad voor zorgt dat in sommige gevallen een gesprek aan gaan niet mogelijk is. Er wordt echter wel gegroet in de vorm van 'hoi' of 'hallo' of doormiddel van een glimlach als teken van herkenning. Ook als vrouwen de Nederlandse taal niet voldoende onder de knie hebben om een gesprek te voeren. Vrouwen moeten wel bereid zijn om contact aan te gaan en dit komt overeen met de theorie van Adler & Kwon (zie paragraaf 2.5). De 'opportunity' is de sportschool waar veel vrouwen samenkomen en de 'motivation' van de sportende vrouwen is daarnaast ook belangrijk. Er kan niet geconcludeerd worden dat er een relatie is tussen 'op het gemak voelen' en het contact aangaan, want dit is niet aan bod gekomen in de interviews.

Turkse en Marokkaanse vrouwen zijn ook gemotiveerd om het contact aan te gaan, met name als het gaat om nieuwe dingen leren over hoe men gezond kan eten en hoe men het beste kan afvallen. Theeboom e.a. (2012) laten zien in hun artikel dat op een niet gemengde sportschool vaak niet-sport gerelateerde onderwerpen voorbij komen en meer persoonlijke gesprekken worden gevoerd tussen leden, dit blijkt ook zo te zijn op 'Ladyfit'. Daarnaast zijn er Nederlandse vrouwen aanwezig op de sportschool die juist meer willen leren over de cultuur van Turkse en Marokkaanse vrouwen. Zij weten weinig af een andere cultuur dan hun eigen.

Vrouwen, die zichzelf een (Nederlands/)Turkse of (Nederlands/)Marokkaanse identiteit toekennen, kennen de Turkse en Marokkaanse cultuur zeer goed en zullen daarom op de sportschool geen behoefte hebben om hier verder over door te praten. Daarom praten zij meer over praktische onderwerpen die er voor hen toe doen, bijvoorbeeld 'afvallen' en 'het gezin'. Hier praten ze over met vrouwen van verschillende afkomst. Ze kennen dus wel de behoefte voor interetnisch contact. Dit gaat dan vaak om tweede en derde generatie vrouwen, die niet worden belemmerd door een taalbarrière en juist veel vrouwen van Nederlandse afkomst tegenkomen in hun dagelijks leven. Niet-sport gerelateerde zaken worden vaker na de les besproken dan tijdens de les.

Desalniettemin zullen Turkse en Marokkaanse vrouwen vaak ook gesprekken hebben met vrouwen van hun eigen afkomst, omdat deze ook in grotere getalen te vinden zijn op 'Ladyfit'.

4.3 Beeldvorming

In deze paragraaf komt aan bod hoe vrouwen over elkaar denken en in welke mate dit een rol speelt in het contact aangaan met elkaar.

4.3a Nederlandse vrouwen over Turkse en Marokkaanse vrouwen

Nederlandse vrouwen hebben of de verwachting dat zij meer zullen leren kennen van een andere cultuur op de sportschool of accepteren dat het omgeven zijn door veel vrouwen van een andere afkomst op de sportschool prima is. Dit betekent niet dat zij geen vooroordelen hebben over Marokkaanse of Turkse vrouwen. Deze vooroordelen, die benoemd zijn door de respondenten, zijn bijvoorbeeld: de man die altijd de baas is in het gezin, het gezin boven alles erg belangrijk vinden, het hebben van een introvert karakter en Nederlandse vrouwen vinden dat ze veel zelfstandiger zijn dan Marokkaanse en Turkse vrouwen. De sportschool is daarin een leerschool wat betreft verandering in beeld over vrouwen van een andere afkomst. *Merel* en *Anita* hebben tijdens het sporten ook iets geleerd van en over Marokkaanse en Turkse vrouwen:

"Ik heb het meer denk ik geleerd over die cultuur. Als hoe die vrouwen zijn. Ik vind ze namelijk allemaal lief en schattig [lacht hardop]. En ook heel heel vriendelijk. Echt anders dan de Nederlandse vrouw. Gewoon heel, ja ik weet niet meer naar andere mensen omkijkend. Niet dat ik denk dat ze dat expres doen, maar meer gewoon dat het in hun zit" (*Merel*, 21 jaar, Nederlandse afkomst).

"Ik merk dat ik nog steeds bepaalde vooroordelen heb en dat ik die graag bevestigd wil hebben. Dat ze bijvoorbeeld sporten, omdat ze weg willen zijn van hun gezin, weet je wel, gewoon eventjes van hun man vandaan ofzo. En nou ja, ze zeggen zelf van niet, dan zal dat wel zo zijn. Ik zie dat dan toch wel, maar ik blijf dat toch niet helemaal begrijpen" (*Anita*, 29 jaar, Nederlandse afkomst).

De vrouwen, die sporten op 'Ladyfit', kunnen door het in contact komen met elkaar inderdaad een positiever beeld krijgen van vrouwen van een andere afkomst. Desondanks is er ook sprake van onbegrip, met name als het gaat om het spreken van de Nederlandse taal. Ook al komen Nederlandse vrouwen er op 'Ladyfit' achter dat veel Turkse en Marokkaanse vrouwen de taal beheersen. Evenwel blijft er onbegrip over het feit dat sommige Turkse en Marokkaanse vrouwen de Nederlandse taal niet goed beheersen, zoals *Anita*, die het niet meer dan logisch vindt dat men Nederlands kan spreken in Nederland:

"En je merkt ook wel dat ze andere opvattingen hebben. Van bijvoorbeeld Nederlands leren, dan zeg ik weleens tegen iemand: 'kan je dan niet beter Nederlands leren voor je kinderen?'. En als er dan een beetje een reactie komt van: 'ja, ik kan me wel redden', dan heb ik zo iets van: 'ja, ik vind dat toch heel anders', want ik vind het belangrijk dat je je kinderen toch wel de taal meegeeft van het land waar die woont. Dat die iets weet van de cultuur van het land waar hij woont. Dat zien zij heel anders" (*Anita*, 29 jaar, Nederlandse afkomst).

Daarnaast merken ook de Nederlandse vrouwen op dat het contact niet altijd gelijkwaardig is. Vaak is er niet alleen sprake van een verschil in afkomst, maar ook in andere demografische verschillen, zoals: 'leeftijd' en 'opleidingsniveau'. Ook merken ze op dat Marokkaanse en Turkse vrouwen vaker te laat komen (3 van de 4). Tijdens sommige lessen zijn de studenten *Merel* en *Lotte* de enige meiden van hun leeftijdscategorie, want ze sporten op dat moment alleen maar met vrouwen van boven de dertig jaar. Desalniettemin wordt op de sportschool duidelijk voor Nederlandse vrouwen dat er ook wel echt verschillen zijn tussen hen en vrouwen van Marokkaanse en Turkse afkomst door hun opvoeding en cultuur waar zij uit komen.

4.3b Turkse en Marokkaanse vrouwen over Nederlandse vrouwen

Turkse en Marokkaanse vrouwen, die zijn geïnterviewd, spreken allemaal in ieder geval goed genoeg Nederlands om een gesprek in het Nederlands aan te gaan. Zij kennen daarom het probleem taal en contact minder. Opvallend is dat er maar weinig negatieve kanten zijn genoemd over Nederlandse vrouwen. Eén iemand noemde als een negatief punt dat Nederlandse vrouwen minder snel contact maken, terwijl een ander iemand noemde dat het juist gemakkelijk is om contact te maken met Nederlandse vrouwen. Over het algemeen vinden Marokkaanse en Turkse vrouwen dat Nederlandse vrouwen goed meedoen in de les en goed de pasjes kunnen (3x), ze ook veel geduld hebben als het gaat om pasjes oefenen (2x), ze erg zelfstandig zijn (1x) en positiever in het leven staan dan zijzelf (1x) en dat ze werk en gezin altijd samen combineren (1x). *Nadira* kan het ook goed vinden met de instelling van Nederlandse vrouwen:

“Dat met zo’n Hollandse dame kan ik me heel druk maken dat de les niet doorgaat. Terwijl een Marokkaanse vrouw vindt dat meestal niet zo’n probleem. Die heeft meer zoiets van; niet zo zeuren. Die vinden het minder erg. IK denk dat het cultureel verschil is. Dan loop ik lekker helemaal, ik kan daar gewoon niet tegen en dan zit ik helemaal van: ‘huhuh’. En dan zegt zo’n Marokkaanse vrouwtje van: ‘wat maakt het uit? Dan ga je toch gewoon lekker fitnesssen?’. En dan zeg ik van: ‘nee, ik betaal voor die les en ik wil gewoon die les hebben’. En met een Nederlandse vrouw kan ik me daar echt lekker over zeuren zeg maar” (*Nadira*, 29 jaar, Moslima).

Opmerkelijk is dat veel jonge Turkse en Marokkaanse vrouwen zich niet perse verbonden voelen met de nationaliteit die vastgesteld is door het CBS. *Emine*, *Nahigan*, *Sara*, *Karima* en *Nadia* (zie hoofdstuk 3.3) voelen zich allemaal in zekere zin verbonden met Nederland en/of de Nederlandse identiteit. Dit komt ook terug in de bovenstaande quote van *Nadira*. Ook zij maakt graag contact met Nederlandse vrouwen als het gaat om iets wat niet past bij de cultuur waar zij uit komt. In haar cultuur is het volgens haar normaler is om te laat te komen of een les zomaar uit te laten vallen.

4.3c Terugkoppeling: invloed van beeldvorming op interetnisch contact

De verwachting was dat het hebben van een niet-westerse etniciteit invloed heeft op het beeld dat mensen hebben van autochtone Nederlanders (Gijsberts & Dagevos, 2007). Dit zijn vaak de mensen die weinig of geen contact onderhouden met autochtone Nederlanders. Daarom is het de verwachting dat Turkse en Marokkaanse vrouwen een minder positief beeld hebben van autochtone Nederlandse vrouwen. Uit de resultaten is gebleken dat vrouwen met een Turkse of Marokkaanse afkomst een positief beeld

hebben van ‘Hollandse’ vrouwen. Ze merken op dat er een verschil is tussen ‘Hollandse’ vrouwen en henzelf, maar ook dat er overeenkomsten zijn. Al moet wel worden vermeld dat dit ook te maken heeft met het feit dat vrouwen die geïnterviewd zijn, ook behoren tot de tweede generatie allochtonen en door opleiding en werk in contact komen met veel vrouwen van Nederlandse afkomst. Dit komt ook overeen met de verwachting dat vrouwen, die behoren tot de tweede en derde generatie, meer contact hebben met vrouwen van Nederlandse afkomst, doordat zij meer sociale, culturele en economische overeenkomsten hebben.

Daarnaast was het de verwachting dat op de sportschool Nederlandse vrouwen ook daadwerkelijk een ander beeld krijgen van vrouwen van een andere afkomst, omdat zij meer over elkaars cultuur kunnen leren. Nederlandse vrouwen blijken op de sportschool te leren over de gebruiken en gewoonten van Turkse en Marokkaanse vrouwen. Sommige vooroordelen zullen blijven, terwijl andere worden weggenomen. Dit komt deels overeen met de verwachting dat Nederlandse vrouwen over het algemeen een positief beeld hebben over vrouwen van een andere afkomst. Deels komt dit niet overeen, omdat Nederlandse vrouwen nog steeds, zo zeggen ze zelf, vooroordelen blijken te hebben tegenover Marokkaanse en Turkse vrouwen.

De vraag is of dit komt doordat vrouwen van Nederlandse afkomst genoeg zelfvertrouwen hebben. In ieder geval, op de sportschool kunnen vrouwen inderdaad een ander beeld krijgen van Turkse en Marokkaanse vrouwen. Dit heeft ook te maken met de instelling van Nederlandse vrouwen, die juist open staan voor Turkse en Marokkaanse vrouwen, omdat zij bewust hebben gekozen voor een sportschool, zoals ‘Ladyfit’.

4.4 Contact buiten de sportschool

In de vorige paragrafen is duidelijk gemaakt hoe het contact op de sportschool verloopt en wat voor beeld vrouwen op de sportschool van elkaar hebben. De volgende paragraaf gaat proberen te verklaren wat voor invloed dit heeft op contact buiten de sportschool, namelijk in de woonomgeving van de vrouwen.

4.4a Interetnisch contact in de woonomgeving

Uit bovenstaand onderzoek is gebleken dat niet alle vrouwen op zoek zijn naar vrienden en kennissen op de sportschool. Ook buiten de sportschool zijn mensen niet bewust op zoek naar nieuw contact. Vaak hebben vrouwen naast een familiekring ook een vriendenkring. Alle vrouwen hebben wel wat contact met hun burens. Zo groet iedereen wel hun burens als ze die tegenkomen rondom het huis of in het winkelcentrum. Sommige vrouwen gaan op bezoek bij de burens voor koffie of houden elkaar op de hoogte als ze op vakantie gaan en anderen lenen wel eens wat van elkaar. Karima beschrijft hoe zij contact heeft met de burens:

“Ik heb wel contact met mijn burens, maar niet echt intensief contact. Maar gewoon normaal, af en toe op de koffie, en andersom. Altijd gedag zeggen, als er wat is elkaar op

de hoogte brengen, of als iemand ziek is of op vakantie gaan. Beetje oppervlakkig, maar niet te oppervlakkig, maar gewoon. Ja, het is wel gemixt” (Karima, 35 jaar, Nederlands).

Veel vrouwen die sporten in Overvecht en Transwijk-Noord wonen ook zelf in één van deze wijken of in de buurt. Kanaleneiland is hier een voorbeeld van. Het is een wijk waar veel leden vandaan komen, 75,3 procent is ‘allochtoon’ en in Overvecht is 55,7 procent ‘allochtoon’ van de totale bevolking van die wijk (WistUdata Utrecht, 2013). Dit betekent dat zij in de buurt ook weinig vrouwen van een andere afkomst hebben wonen. Nederlandse vrouwen, die in wijk zoals Overvecht of Kanaleneiland wonen, komen daardoor juist meer in aanraking met vrouwen van een andere afkomst. Dit betekent niet dat er absoluut geen interetnisch contact plaatsvindt in de wijk. Er vindt namelijk wel interetnisch contact plaats. Zoals bij *Arifa*, zij is een van de vrouwen die contact heeft met haar Nederlandse buurvrouw. Zij doet af en toe een huishoudelijke klus voor haar zieke buurvrouw en zij ziet het als een ervaring waardoor zij de Nederlandse taal beter gaat begrijpen en als manier waarop zij een hulp kan zijn voor anderen. Daarnaast is er ook *Ties*, die nog niet zo lang in Kanaleneiland woont, zij ziet het wonen in de wijk met veel mensen van een andere afkomst ongeveer zo: ‘als ze er dan toch wonen, dan probeer ik maar contact te maken’:

*“Doordat je veel met deze mensen, maar met geen Nederlanders, omdat je daarbij in de buurt woont. Je hebt die winkeltjes waar je graag komt. Ik kom graag bij dat Turkse bakkertje, weet je wel. Maar je weet al, je moet niet, hoe moet ik dat zeggen? Uhm, doordat je meer met die mensen om gaat moet je ook die vooroordelen, ja, laten waaien, laat ik het zo zeggen. Eerder was het veel sneller van ‘oh, ***[gecensureerd door de auteur] buitenlanders’. Ja, ik bedoel, ze hebben nou eenmaal de naam. Ook toen ik hier kwam wonen in Kanaleneiland. Ik dacht van: ‘oh, sommige wijken met die hangjongeren’. En het is ook gewoon zo, maar ja, je woont er nou eenmaal. Je moet het daar ook niet altijd over hebben. Dan heb ik zoiets, dan moet je ook de positieve kanten van mensen gaan zien. En kijk ook maar eens hoe ze leven en doen. [...] Dat soort dingen, jeetje, in die flat wonen echt alleen maar allochtoonse mensen, ik heb er nog geen een gezien dus ja, dus dat zal je dan ook horen. Ja, het hoort erbij. En al helemaal in Kanaleneiland, dan weet je dat gewoon. En wil je het niet, dan moet je er niet gaan wonen” (Ties, 41 jaar, Nederlandse afkomst).*

4.4b De sportschool en de woonomgeving

Sommige vrouwen gaan samen met vriendinnen of familieleden uit de buurt naar de sportschool. Ook zijn vrouwen via andere vriendinnen bij de sportschool gekomen. Zoals al eerder is gezegd, ze komen niet bewust naar de sportschool om nieuwe vriendinnen te maken. Sommige vrouwen komen bijvoorbeeld klasgenoten van vroegen tegen en hervinden zo hun contact dankzij ‘Ladyfit’.. Dit is vooral het geval bij Turkse en Marokkaanse vrouwen. Nederlandse vrouwen, bijvoorbeeld studenten, zijn in sociaal opzicht minder ingebed in Utrecht. Ze komen naar Utrecht voor de studie en hebben vaak minder ‘oude contacten’. Ze leren juist in Utrecht nieuwe mensen kennen. *Lotte*, een student, zegt over contact in haar woonomgeving het volgende:

“Ik heb gewoon geen behoefte aan het hebben van contact met mensen van een andere afkomst, want nu ben ik student en dan hoeft het niet zo, ik heb veel andere activiteiten, bijvoorbeeld van mijn vereniging of mijn studie. Later als ik werk en echt in de wijk woon dan zou ik dat wel willen doen. [...] Het is meer dat ik niet echt reden zie om in contact te komen met Turkse en Marokkaanse vrouwen in het winkelcentrum op een random manier. Of überhaupt. Voor een reden is het prima, als ik in een winkel iets zie laten vallen dan zou ik tegen diegene zeggen: ‘hee, je laat wat vallen!’. Maar dat zou ik bij ieder ander persoon doen., of als ik iemand, een Marokkaanse vrouw die werk in de supermarkt, iets zou moeten vragen, dan zou ik het gewoon vragen. Het is meer dat. Ik denk omdat je meer met dat soort vrouwen bent bezig geweest dat, omdat je met hen sport, omdat je dichterbij hen geleefd hebt of nog steeds sport of doet of weet ik wat, dat de drempel wel lager is, mocht je ooit een keer vragen hebben over hun cultuur of mocht ik ooit bijvoorbeeld een onderzoek willen doen of ja ik weet niet, vragen hebben over hoe werkt henna, en dat soort dingen” (Lotte, 21 jaar, Nederlandse afkomst).

Nederlandse vrouwen zijn daarentegen wel nieuwsgierig en nemen de ervaringen van de sportschool mee naar huis. Anita (zie paragraaf 3.1b) zit ook op de sportschool om juist iets meer te leren over Marokkaanse en Turkse vrouwen die bij haar in de buurt wonen. Merel probeert Turkse en Marokkaanse vrouwen te groeten in het winkelcentrum als zij hen herkent van de sportschool. Turkse en Marokkaanse vrouwen zijn juist meer ingebed in Utrecht in sociaal opzicht. Zij gaan ook bijvoorbeeld vaker met vrouwen, moeders, zussen en nichten, naar de sportschool. Deze familieleden wonen vaak in dezelfde wijk.

Veel jonge vrouwen met een Turkse of Marokkaanse achtergrond, die zich ook niet herkennen in alleen de Turkse of Marokkaanse identiteit, hebben in hun dagelijks leven veel contact met vrouwen van verschillende etniciteit. Naar hun idee gaan ze dit niet bewust aan, maar zijn dit de vrouwen die ze tegenkomen en met wie ze een vriendschap kunnen opbouwen. Oudere Turkse en Marokkaanse vrouwen, met name de eerste generatie vrouwen, hebben juist in het dagelijks leven wel veel contact met vrouwen van de eigen afkomst.

4.4c Terugkoppeling: contact buiten de sportschool

De verwachting is dat vrouwen van Nederlandse afkomst, die single en/of hoog opgeleid zijn, wel interesse hebben in interetnisch contact in de wijk, maar dat zij worden tegengehouden door voornamelijk de houding van Turkse en Marokkaanse vrouwen, die minder openstaan voor contact. Zowel Turkse, Marokkaanse, als Nederlandse vrouwen staan open voor contact in de wijk. Het contact, waar alle vrouwen voor open staan, bestaat dan vooral uit elkaar groeten en het ‘normale’ burenccontact, zoals gesprekjes, bij elkaar op de koffie gaan en spullen van elkaar lenen. Zoals ook geldt voor het sporten bij ‘Ladyfit’, geldt ook voor de wijk. Vrouwen van Nederlandse afkomst, die hoogopgeleid zijn, zijn geïnteresseerd in de ander. Toch is niet elke vrouw opzoek naar ‘strong ties’ in ‘bridging social capital’ (zie paragraaf 3.2: Granovetter, 1973; Putnam, 2007). Interetnisch contact vindt plaats in een wijk als deze multicultureel is, zoals Overvecht of Kanaleneiland, en vrouwen van verschillende afkomst direct naast elkaar wonen. Het is dan meer contact omdat het nuttig is of omdat men nou eenmaal niet om elkaar heen kan dan uit persoonlijke motivatie. Dit komt deels overeen met de verwachting dat vrouwen die in een multiculturele wijk leven

contact hebben met vrouwen van een andere afkomst. Dit vindt namelijk wel plaats, maar het is niet altijd de persoonlijke motivatie die het contact tot stand brengt. Nut of noodzaak speelt ook mee in 'normaal' burenccontact.

4.5 Terugkoppeling naar de verwachtingen

Uit bovenstaand onderzoek is gebleken dat er een verschil zit in de sportmotivatie en sportschoolkeuze van aan de ene kant Nederlandse vrouwen en aan de andere kant Turkse en Marokkaanse vrouwen. De sportschoolkeuze zorgt ervoor dat vrouwen een andere kijk hebben op interetnisch contact en de reden daar toe. Marokkaanse en Turkse vrouwen blijken een vrij positief beeld te hebben van vrouwen van Nederlandse afkomst, die sporten bij 'Ladyfit'. Nederlandse vrouwen hebben ook een beeld bij Turkse en Marokkaanse vrouwen, maar dit blijkt verandert te worden door het sporten op bij 'Ladyfit'. Vooroordelen worden weggenomen en bevestigd, maar er worden ook nieuwe positieve ervaringen opgedaan, die worden meegenomen naar huis en de eigen woonomgeving. In dit geval blijkt de verwachting dat beeldvorming een belangrijke rol speelt in interetnisch contact deels uit te komen. Door het sporten kunnen vrouwen een ander beeld krijgen van de ander, maar op 'Ladyfit' is er vaak oppervlakkig contact. Er worden geen 'strong ties' aangegaan, maar eerder 'weak ties'. Het contact op de sportschool leidt er wel toe dat vrouwen van Nederlandse afkomst wel bewust kijken op straat of in het winkelcentrum of ze bekende van de sportschool tegenkomen. Het leidt echter, niet tot daadwerkelijk echt contact, in de vorm van afspreken, met elkaar. Beeldvorming blijkt, in tegenstelling tot de verwachting, wel een rol te spelen in interetnisch contact, maar er zijn meerdere factoren die interetnisch contact verklaren. 'Motivation' en 'preference' blijkt, zo is genoemd door Adler & Kwon (2002) en Vervoort (2011), ook erg belangrijk te zijn. Een positief beeld hoeft niet te leiden tot meer interetnisch contact, dat was wel de verwachting, maar het is dus ook afhankelijk van de motivatie van de vrouw. Op 'Ladyfit' geldt dat sport niet leidt tot meer interetnisch contact in de woonomgeving van de vrouwen.

5. CONCLUSIE, DISCUSSIE, REFLECTIE EN AANBEVELINGEN

In het laatste deel van dit onderzoek wordt er een antwoord gegeven op de centrale vraag van deze bachelor thesis. De discussie, een terugkoppeling naar de relevantie, en een reflectie op het onderzoeksproces komen ook aan bod. Dit leidt uiteindelijk tot aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

5.1 Conclusie

Het doel van deze bachelor thesis was de positie van Turkse en Marokkaanse vrouwen in de samenleving te bevorderen. Door te onderzoeken hoe het interetnisch contact in de Nederlandse samenleving verloopt en welke bijdrage samen sporten hierin kan bieden wordt is dit onderzocht. Daarom was de centrale vraag van dit onderzoek:

In hoeverre leidt sportbeoefening in de sportschool tot interetnisch contact tussen vrouwen en in hoeverre heeft dit contact invloed op contact in hun woonomgeving?

Dit is onderzocht door middel van kwalitatief onderzoek op sportschool 'Ladyfit' in Utrecht. In dit onderzoek zijn vrouwen van Nederlandse, Marokkaanse en Turkse afkomst geïnterviewd.

Sportbeoefening op een 'gemengde' sportschool leidt tot interetnisch contact op de sportschool zelf, maar dit contact leidt nauwelijks tot meer interetnisch contact in de woonomgeving van de vrouwen. Hierbij spelen de volgende begrippen een rol: nationaliteit, sportschoolkeuze, sportmotivatie, contactmotivatie, sportschool als leerschool en contact in de wijk. Er zal worden uitgelegd wat de rol is van deze factoren aan de hand van de resultaten.

De eerste uitkomst van het onderzoek is dat een aantal vrouwen, dat op basis van de CBS indeling naar herkomst wordt berekend tot de Marokkaanse en Turkse bevolking zich kan identificeren met alleen deze nationaliteit. Zij herkennen zich meer in multiculturele identiteit of voelen zich meer aangetrokken tot de Nederlandse nationaliteit. Dit gaat vooral om vrouwen die in Nederland geboren zijn, hier hun opleiding hebben gevolgd en contact hebben met vrouwen van een andere afkomst.

Het blijkt, ten tweede, dat een sportschool voor alleen vrouwen, zoals 'Ladyfit' in Utrecht, een unieke functie heeft in de wijk, maar ook in de verdere omgeving van de stad. Een relatief goedkope sportschool voor alleen vrouwen heeft haar eigen verzorgingsgebied dat groter kan zijn dan alleen de wijk of de stad waarin de sportschool staat. Turkse en Marokkaanse vrouwen kiezen bewust voor een dergelijke sportschool, omdat er geen mannen zijn. Vrouwen van Nederlandse afkomst vinden het 'interessant' om te sporten met vrouwen uit een andere cultuur of kennen ze geen specifieke waarde toe aan het sporten met vrouwen van een andere afkomst.

Ten derde is contact maken meer een mooie bijkomstigheid dan het doel van het sporten. Vrouwen komen naar de sportschool om te sporten, meestal voor hun gezondheid, conditie en/of om af te vallen. Vrouwen groeten en glimlachen vaak wel naar elkaar. Het hebben van sporten als belangrijkste doel is vooral van invloed op de soort gesprekken die worden aangegaan voor, tijdens en na het sporten. Immers deze gesprekken zijn vaak sport gerelateerd. Toch worden er na de les ook onderwerpen

aangesneden waarin vrouwen kunnen delen over hun cultuur en manier van leven. Dit geldt voor zowel vrouwen van Turkse en Marokkaanse afkomst, van alle leeftijden, maar ook voor vrouwen van Nederlandse afkomst.

De onderwerpen, die vrouwen interessant vinden om over te praten, verschillen per afkomst. Vrouwen van Nederlandse afkomst vinden de cultuur en normen en waarden van Marokkaanse en Turkse vrouwen 'interessant' of zijn op zoek naar het bevestigen of ontkrachten van vooroordelen. Zo zien vrouwen van Nederlandse afkomst dat er verschillen zijn tussen de eerste en tweede generatie 'allochtonen'. Vrouwen van Turkse en Marokkaanse afkomst, jong en oud, kennen daarentegen hun eigen cultuur goed en zijn op de sportschool meer op zoek naar gesprekken die gaan over praktische zaken, zoals 'afvallen' en 'opvoeding'. Dit zorgt ervoor dat de intentie om het gesprek aan te gaan verschilt en heeft als gevolg dat er voornamelijk 'weak ties' tussen vrouwen ontstaan.

Een gemengde sportschool is, ten vierde, een leerschool. Vrouwen van Nederlandse afkomst, die geïnteresseerd zijn in een andere cultuur, is de sportschool een opstap om in contact te komen met een vrouw van een andere afkomst. De sportschool fungeert dan voor hen als een leerschool waar ze hun beeld over vrouwen van een andere afkomst kunnen bijstellen of vasthouden. Voor Turkse en Marokkaanse vrouwen, die de Nederlandse taal niet goed beheersen, kan de sportschool fungeren als taalleerschool. Dit omdat zij hier in contact kunnen komen met vrouwen die geen Arabisch, Berbers of Turks spreken.

Ten vijfde wordt het contact niet per definitie aangegaan om elkaar buiten de sportschool nog verder op te zoeken. Géén van de Nederlandse vrouwen heeft buiten de sportschool contact gehad met een van de vrouwen van Turkse en Marokkaanse afkomst van de sportschool buiten de sportschool. Vrouwen van Turkse en Marokkaanse afkomst hebben buiten de sportschool wel contact met elkaar, maar vaak hebben zij dit contact al opgedaan voordat zij gingen sporten bij de sportschool. Vrouwen van Turkse, Marokkaanse en Nederlandse afkomst groeten burens, van alle soorten afkomst, geregeld. Aan meer contact dan dat is vaak geen behoefte.

Hieruit mag geconcludeerd worden dat op een 'gemengde' sportschool inderdaad interetnisch contact plaatsvindt, maar dat dit binnen een bepaald kader plaatsvindt. Er ontstaan geen 'strong ties' tussen aan de ene kant, vrouwen van Turkse en Marokkaanse afkomst, en aan de andere kant, vrouwen van Nederlandse afkomst, omdat er geen behoefte is van beide kanten. Toch hebben vrouwen wel gesprekken met elkaar en wordt er informatie uitgewisseld. Voor vrouwen van Nederlandse afkomst geldt de sportschool vooral als katalysator in verandering van beeld over vrouwen van Turkse en Marokkaanse afkomst. Dit kan leiden tot minder vooroordelen over vrouwen van Turkse en Marokkaanse afkomst. Het wordt voor vrouwen van Nederlandse afkomst makkelijker om vrouwen van een andere afkomst aan te spreken in het openbaar. Voor vrouwen van Marokkaanse en Turkse afkomst fungeert de sportschool meer als plek waar ideeën uitgewisseld kunnen worden. Geen van de vrouwen heeft als doel nieuwe contacten op te doen en dat leidt er toe dat interetnisch contact buiten de

sportschool nauwelijks wordt gestimuleerd door samen sporten.

Wat per definitie geldt voor contact op de sportschool geldt ook voor contact in de wijk. Als Nederlandse, Turkse of Marokkaanse vrouwen in een ‘multiculturele’ wijk wonen, bijvoorbeeld in Kanaleneiland of Overvecht in Utrecht, of sporten op een sportschool met vrouwen van verschillende afkomst, dan zullen zij hoe dan ook een vorm van interetnisch contact aan gaan met een vrouw van een andere afkomst. Als zij écht geen interetnisch contact willen dan zullen zij een sportschool als ‘Ladyfit’ of een wijk als Kanaleneiland of Overvecht vermijden.

5.2 Discussie

Uit het onderzoek is gebleken dat veel jonge vrouwen, tussen de 18 en 35 jaar, van Turkse en Marokkaanse afkomst zich niet kunnen identificeren met de nationaliteit waar het CBS ze op herkomst toe rekent. Daarnaast hebben zij wel contact met vrouwen van een andere afkomst. Uit de inleiding bleek dat mensen van een niet-westerse afkomst, Turks en Marokkaans, maar weinig contact hebben met mensen van Nederlandse afkomst. Ook al bleek dat uit onderzoek van het CBS dat vooral Marokkaanse en Turkse jongeren meer contact hebben dan hun ouders. Het onderzoek heeft inderdaad bijgedragen aan meer inzicht in de Nederlandse maatschappij, want onder jongeren is er inderdaad meer sociale integratie en dat is omdat zij hier zijn geboren en een opleiding hebben gevolgd.

Mensen herkennen zich niet duidelijk in de nationaliteit die ze van bovenaf gegeven wordt. Wat nationaliteit en identiteit betekenen voor mensen vraagt om een subjectieve en dus kwalitatieve benadering. Ook dit kwalitatieve onderzoek ging er in eerste instantie vanuit dat er een duidelijke scheiding is tussen aan de ene kant ‘Nederlanders’ en aan de andere kant ‘Marokkanen en Turken’. Daarom zou er overwogen kunnen worden, als er toch sprake moet zijn van kwantitatief onderzoek, de herkomstgroepen zo in te delen dat er meer rekening gehouden wordt met eerste, tweede en derde generatie ‘allochtonen’. De kans is aanwezig dat een genuanceerder beeld van herkomstgroepen, zoals mensen van Turkse en Marokkaanse afkomst, de Nederlandse samenleving meer solidair en tolerant maakt. Dit zou bijvoorbeeld naar voren kunnen komen in gevallen waarbij verschil in cultuur en normen en waarden is, zoals rond de ophef die ontstaan rondom het pleegkindje Yunus en zijn pleegouders.

Daarnaast kent dit onderzoek ook een wetenschappelijke relevantie. Uit dit onderzoek is gebleken dat er diverse factoren van invloed zijn op interetnisch contact. Het laat zien dat Adler & Kwon (2002) en Vervoort (2011) gelijk hebben met het feit dat de factoren ‘preference’ en ‘motivation’ zeer belangrijk zijn voor de slagingskansen van interetnisch contact. Andere variabelen die er toe doen voor interetnisch contact op de sportschool en in de wijk zijn de sportmotivatie, sportschoolkeuze, faciliteiten van de sportschool en de nationaliteit of identiteit waar mensen zich toe berekenen, zo blijkt uit dit onderzoek.

Er was nog geen onderzoek gedaan naar de relatie tussen de variabelen ‘sporten op een gemengde vrouwensportschool’ en ‘interetnisch contact in de wijk’. Dit onderzoek heeft bijgedragen aan de wetenschap dat geografisch gezien ‘interetnisch

contact in de wijk' niet wordt gestimuleerd door samen te sporten.

Dat wetenschappers kritiek geven op of sport bindt of niet, is daarom ook terecht. Het contact zorgt vooral voor een verandering in beeld over elkaar in positieve zin. Dit gebeurt alleen onder vrouwen die behoefte hebben of het leuk vinden om vrouwen van een andere afkomst te ontmoeten. Interetnisch contact vindt plaats op de sportschool en in de wijk op vrijwillige basis. Uiteindelijk resulteert dit in de vraag: 'waarom heeft men met sommige mensen goed contact en met anderen liever niet?'. Martinović (2013, p. 72) noemt daarbij het belang van onderlinge 'culturele overeenkomsten' aan de hand van McPherson e.a. (2001). Ook bespreekt Martinović met Kalmijn (1998) het belang van dat mensen graag contact hebben met 'socio-economic succesful others'. Geconcludeerd kan worden dat overeenkomsten ook belangrijk blijken te zijn in interetnisch contact in de vorm van 'strong ties'. 'Weak ties', waarvoor minder overeenkomsten tussen mensen nodig zijn, kunnen al zorgen voor meer tolerantie en solidariteit in de samenleving. Sport bindt, maar in bepaalde mate, en een gemengde sportschool kan van nut zijn voor de samenleving.

5.3 Reflectie

Terugkijkend op het onderzoek zijn er aspecten die in vervolgonderzoek anders aangepakt dienen te worden. Met name onder de tweede generatie Turkse en Marokkaanse vrouwen is onderzoek gedaan, maar oorspronkelijk was de gedachte dat het ook zou gaan over alle Turkse en Marokkaanse vrouwen. Het is interessant om in het vervolg om vrouwen van ouder dan 45 jaar te betrekken in het onderzoek. Ook zijn er een aantal verwachtingen in eerste instantie opgesteld die uiteindelijk alleen kwantitatief te benaderen zijn. Bijvoorbeeld de verwachting dat sporten op een gemengde sportschool leidt tot meer interetnisch contact in de wijk. Daarnaast zijn in sommige interviews veel gesloten vragen gesteld. Hierdoor kreeg de respondent niet alle ruimte om haar eigen verhaal te vertellen. Wat een belangrijk aspect is van het doen van kwalitatief onderzoek. Dit komt doordat het lastig is om het contact in de wijk en woonomgeving goed te operationaliseren. Veelal stelden vrouwen vragen aan de interviewer over wat er precies wordt bedoeld met de vraag over hun woonomgeving, maar ook wat er precies wordt bedoeld met contact op de sportschool. Contact blijkt een vrij vaag begrip te zijn voor zowel de respondent, als voor de interviewer. Daardoor werden er af en toe gesloten vragen gesteld. Vaak gaf de respondent zelf uitleg bij het antwoord dat zij op een gesloten vraag gegeven had. Desalniettemin blijft dit onderzoek relevant. Aangezien er weinig bekend is over sporten en interetnisch contact is dit een eerste weergave van variabelen die belangrijk zijn in onderzoek naar interetnisch contact en sport.

5.4 Aanbevelingen

Uit het onderzoek zijn praktische, methodische en theoretische aanbevelingen voortgekomen. Uit bovenstaand onderzoek is gebleken dat sport mensen kan binden. Als beleidsmakers willen zorgen dat samen sporten werkt zouden zij de volgende aanbevelingen kunnen overwegen. Op de sportschool kan interetnisch contact

gestimuleerd worden door een ontmoetingsplek te creëren waar mensen met elkaar voor of na de les kunnen praten. Een koffieautomaat en stoelen of banken zouden daarbij kunnen helpen. Daarnaast is goede promotie van de sportschool belangrijk om nieuwe leden aan te trekken om zo interetnisch contact te stimuleren.

Met betrekking tot het doen van onderzoek naar interetnisch contact zijn er drie aanbevelingen te noemen. Voor vervolgonderzoek naar interetnisch contact kan worden getracht de eerste generatie Turkse en Marokkaanse vrouwen te bereiken door middel van een tolk. Daarnaast is er voor het onderzoek naar verbanden tussen de variabelen 'sporten op een gemengde sportschool' en 'het hebben van meer interetnisch contact in de wijk', maar ook voor andere verbanden die te maken hebben met 'zelfvertrouwen' en 'het hebben van veel contact met mensen in het algemeen' van invloed zijn op interetnisch contact meer onderzoek nodig. Dit moet, echter, wel gebeuren op een juiste manier, want de indeling van etniciteit, blijkt uit de discussie (zie II) niet zwart-wit te zijn. Ook zou er verder vervolgonderzoek kunnen gedaan worden naar hoe vrouwen van Nederlandse, Turkse en Marokkaanse afkomst samen in een wijk wonen en hoe het contact verloopt in de wijk. Immers de vrouwen wonen samen in de wijk, maar hebben nauwelijks contact met elkaar.

De laatste aanbeveling is een theoretische aanbeveling. De subjectieve benadering van etniciteit geeft de respondent de ruimte om zichzelf te zijn. Ook in kwantitatief onderzoek moet er meer rekening gehouden worden met de positie en de beleving van respondenten. Het onderscheid kan beter en dit zou al kunnen beginnen met in de uitleg van de data een verschil te maken tussen eerste, tweede en derde generatie 'allochtonen' om zo een beter beeld van de werkelijk te schetsen.

LITERATUURLIJST

Adler, P. & S. Kwon (2002), Social Capital: prospects for a new concept. *Academy of Management Review*. 27 (1), pp. 17-40.

Allport G. (1954), *The nature of prejudice for a new concept*. Reading, MA: Addison-Wesley.

Bell, D. & V. Esses (1997), Ambivalence and response amplification toward native peoples. *Journal of Applied Social Psychology*, 12, pp. 1063-1084.

Bell, D. & V. Esses (2002), Ambivalence and response amplification: A motivational perspective. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28, 1143-1152.

Blokland, T. (2008), *Oog voor elkaar*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Bolt, G., Van Kempen, R. & M. van Ham (2008), Minority ethnic groups in the Dutch housing market: Spatial segregation, relocation dynamics and housing policy. *Urban Studies* 45 (7), pp. 1359-1384.

Boschman, S. (2012), Residential segregation and interethnic contact in the Netherlands. *Urban Studies* 49(2), pp. 353-367.

Van den Broek, A. & E. van Ingen (2008), Sociale contacten in de vrije tijd. In: *Het dagelijks leven van allochtone stedelingen*, pp. 103-124. Uitgave van het SCP (2008): Den Haag.

CBS (2012) [online], Jaarrapport Integratie 2011. <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/A1B765EE-5130-481A-A826-2DCCD89F81C9/0/2012b61pub.pdf>. Geraadpleegd: 14 februari, 2013.

CBS (2013) [online], CBS Statline. <http://statline.cbs.nl/statweb/?LA=nl>. Geraadpleegd: 13 maart 2013.

Chiswick, B. & P. Miller (2001), Ethnic networks and language proficiency among immigrants. *Journal of Population Economics* 9, pp. 19-35.

Coalter, F. (2007), Sports clubs, social capital and social regeneration: 'Ill-defined interventions with hard to follow outcomes'? *Sport in Society*, 10(4), 537-559.

Coalter, F. (2010), Sports-for-development: Going beyond the boundary? *Sports in Society: Cultures, Commerce, Media, Politics* 13(9), pp. 1374-1391.

Cox, T. (1994), *Cultural diversity in organizations: Theory, research and practice*. Berrett-Koehler: San Francisco.

Dagevos, J., Schellingerhout, R. & M. Vervoort (2007) [online], Sociaal-culturele integratie en religie, in: J. Dagevos and M. Gijsbert (Eds) *Jaarrapport Integratie 2007*, pp. 163-191. The Hague: The Netherlands Institute for Social Research/SCP.

Deelen, I. (2011), *Scoort sport? Een onderzoek naar sportmotieven en interetnisch contact van Turkse en Marokkaanse jongeren uit de wijk Overvecht in Utrecht*. Master Thesis. Faculty of Geosciences, Utrecht University.

Dowling, R. (2010), Power, Subjectivity, and Ethics in Qualitative Research. In: Hay, red., *Qualitative Research Methods in Human Geography*, pp. 26-39. Oxford University Press: Oxford. Derde editie.

Dunn, K. (2010), Interviewing. In: Hay, red., *Qualitative Research Methods in Human Geography*, pp. 101-138. Oxford University Press: Oxford. Derde editie.

Elling, A. (2004), "We zijn vrienden in het veld". *Grenzen aan sociale binding en 'verbroedering' door sport*. *Pedagogiek*, 24 (4), 342-360.

Espinosa, K. & D. Massey (1997), Determinants of English proficiency among U.S. immigrants. *American Sociological Review* 62, pp. 288-305.

Gans, H. (1961), The balanced community: homogeneity or heterogeneity in residential areas? *Journal of the American planning association* 27(3), pp. 176-184.

- Gemeente Utrecht** (2013), Wonen en wijken.
<http://www.utrecht.nl/smartsite.dws?id=187566&klikOuder=187566>. Geraadpleegd op: 15 maart 2013.
- Gijsberts, M. & J. Dagevos** (2005) [online], *Uit elkaars buurt: de invloed van etnische concentratie op integratie en beeldvorming*. The Hague: The Netherlands Institute for Social Research/SCP.
http://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2005/Uit_elkaars_buurt. Geraadpleegd op: 27 maart 2013.
- Gijsberts, M. & J. Dagevos** (2007), The Socio-cultural Integration of Ethnic Minorities in the Netherlands: Identifying Neighbourhood Effects on Multiple Integration Outcomes. *Housing Studies* 22(5), pp. 805-831.
- Goffman, E.** (1963), *Behaviour in Public Spaces*. The Free Press: New York. Eerste editie.
- Google Maps** (2013) [online]. <https://maps.google.nl/maps?hl=nl&tab=ll>. Geraadpleegd op: 18 juni 2013.
- Granovetter, M.** (1973), The Strength of Weak Ties. *American Journal of Sociology* 78(6), pp. 1360-1380.
- Hass, R., Katz, I., Rizzo, N., Bailey, J. & L. Moore** (1992), When racial ambivalence evokes negative affect, using a disguised measure of mood. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18, pp. 786-797.
- Hay, I.** (2010), *Qualitative Research Methods in Human Geography*. Oxford University Press: Oxford. Derde editie.
- Hosper, K., Nierkens, V., Van Valkengoed, I. & K. Stronks** (2008), Motivational factors mediating the association between acculturation and participation among young Turkish and Moroccan women in the Netherlands. *Preventive Medicine* 47(1), pp. 95-100.
- Houlihan, B., & White, A.** (2002). *The Politics of Sports Development: Development of Sport or Development through Sport?* London: Routledge.
- Huijink, W. & J. Dagevos** (2012) [online], Dichter bij elkaar?: de sociaal-culturele positie van niet-westerse migranten in Nederland. <http://www.scp.nl/dsresource?objectid=33136&type=org>. Sociaal Cultureel Planbureau: Den Haag. Geraadpleegd op: 3 april 2013.
- Huijink, W. & J. Dagevos** (2013) [online], Minder contacten tussen niet-westerse minderheden en autochtonen. In: *Trouw*, 19/02/2013. <http://www.trouw.nl/tr/nl/4492/Nederland/article/detail/3396410/2013/02/19/Minder-contacten-tussen-niet-westerse-minderheden-en-autochtonen.dhtml>. Geraadpleegd op: 11 maart 2013.
- Kalmijn, M.** (1998), Intermarriage and homogamy: Causes, patterns, trends. *Annual Review of Sociology* 24, 395-421.
- Kanas, A. & F. van Tubergen** (2009), The impact of origin and host country schooling on the economic performance of immigrants. *Social Forces* 88, pp. 893-916.
- Kennett C.** (2005) [online], Sport, immigration and multiculturalism: a conceptual analysis.
http://olympicstudies.uab.es/pdf/wp103_eng.pdf. Universitat Autònoma de Barcelona. Beschikbaar sinds: 23 november 2010. Geraadpleegd op: 21 maart 2013.
- Krouwel, A., Boonstra, N., Duyvendak, J.W., & Veldboer, L.** (2006), A Good Sport? Research into the Capacity of Recreational Sport to Integrate Dutch Minorities. *International Review for the Sociology of Sport*, 41(2), 165-180.
- Kouwenhoven, A.** (2013), Rel na samenspel krant en universiteit; Aan Gülen-beweging verbonden instellingen creëerden rel pleegjongen. *NRC Handelsblad*, 9 april 2013.
- Ladyfit** (2013) [online], Ladyfit, vrouwen in beweging. www.ladyfit.nl. Geraadpleegd op: 21 februari 2013.
- Martinović, B.** (2010), *Interethnic Contacts, A Dynamic Analysis of Interaction between Immigrants and Natives in Western Countries*. Utrecht University, Faculty of Social Sciences, ISC. Ponsen en Looijen: Ede.
- Martinović, B.** (2013), The Inter-Ethnic Contacts of Immigrants and Natives in the Netherlands: A Two-Sided Perspective. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 39(1), pp. 69-85

- McPherson, M., Smith-Lovin, L. & J. Cook** (2001), Birds of a feather: homophily in social networks. *Annual Review of Sociology* 27, pp. 415-444.
- Van der Meulen, R.** (2007), Alle Menschen werden Brüder: lidmaatschap van sportverenigingen, vriendschappen, kenniskringen en interetnisch vertrouwen. *Mens & Maatschappij* 82 (2), pp. 155-176.
- Van der Meulen, R. & W. Ultee** (2006), 'Overbrugger of onderscheider?' Hoe frequent ontstaat interetnisch contact via het sportverenigingsleven in Nederland?, *Tijdschrift voor Sociologie*, 27 (2), pp. 109 – 130.
- Mouw, T. & B. Entwisle** (2006), Residential segregation and interracial friendship in schools. *American Journal of Sociology* 112, pp. 394-441.
- Pacilli, M., Mucchi-Fiana, A., Pagliaro, S., Mirisola, A. & F. Alparone** (2013), When affective (but not cognitive) ambivalence predicts discrimination toward a minority group. *Journal of Social Psychology* 153(1), pp. 10-24.
- Putnam, R.** (2000), *Bowling alone*. Simon & Schuster: New York.
- Putnam, R.** (2007), *E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-first Century*, The 2006 Johan Skytte Prize Lecture. *Scandinavian Political Studies* 30(2), pp. 137-174.
- Quillian L. & M. Campbell** (2003), Beyond black and white: The present and the future of multiracial friendship segregation. *American Sociological Review* 72, 68-94.
- SCP** (2007) [online], Interventions for Integration. Combating ethnic concentration and promotion of interethnic contact.
http://www.scp.nl/english/Publications/Summaries_by_year/Summaries_2007/Interventions_for_Integration. Geraadpleegd op: 12 maart 2013.
- SCP** (2010) [online], Rapportage sport 2010: Sport, een leven lang.
<http://www.scp.nl/content.jsp?objectid=default:25274>. Geraadpleegd: 14 maart 2013.
- SCP & CBS** (2012) [online], Emancipatiemonitor 2012. <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/F5DF2565-1721-40A4-BF16-FF7852AAC53D/0/emancipatiemonitor2012.pdf>
<http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/F5DF2565-1721-40A4-BF16-FF7852AAC53D/0/emancipatiemonitor2012.pdf>. Geraadpleegd: 26 februari, 2013.
- Theeboom, M., Schailée & Z. Nols** (2012), Social capital development among ethnic minorities in mixed and separate sport clubs. *International Journal of Sport Policy and Politics* 4(1), pp. 1-21.
- Trouw** (2012) [online], Sport als bindmiddel, de vrouwen van Ladyfit kunnen meer. 12 oktober 2012.
<http://www.ladyfit.nl/wp-content/uploads/Trouw-02-10-2012-p-17-De-vrouwen-van-Ladyfit-kunnen-meer.pdf>. Geraadpleegd op: 31 december 2012.
- Uitermark, J.** (2003), 'Social Mixing' and the Management of Disadvantaged Neighbourhoods: The Dutch Policy of Urban Restructuring Revisited. *Urban Studies* 40(3), pp. 531-549.
- Vermeulen, H. & R. Penninx** (2000), *Immigrant Immigration: The Dutch Case*. Het Spinhuis: Amsterdam.
- Vervoort, M.** (2011), *Living together apart? Ethnic concentration in the neighbourhood and ethnic minorities' social contacts and language practices*. Utrecht University. Faculty of Social and Behavioral Sciences. Transaction Publishers, New Brunswick (USA).
- Walseth, K.** (2008), Bridging and bonding social capital in sport- experiences of Young women with an immigrant background. *Sports, education and society* 13(1), pp. 1-17.
- Weisinger, J. & P. Salipante** (2005), A Grounded Theory for Building Ethnically Bridging Social Capital in Voluntary Organizations. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly* 34(1), pp. 29-55.
- Winchester, H. & M. Rofo** (2009), Qualitative Research and Its Place in Human Geography. In: Hay, red., *Qualitative Research Methods in Human Geography*, pp. 1-25. Oxford University Press: Oxford. Derde editie.
- WistUdata Utrecht** (2013), Bevolking, herkomst. <http://utrecht.buurtmonitor.nl/>, Geraadpleegd op: 6 juni 2013.
- Zeng, Z. & Y. Xie** (2008), A preference-opportunity-choice framework with applications to intergroup friendship. *American Journal of Sociology* 114, 615-664.

BIJLAGE

	Pagina
I Topic list	58
II Codeboom NVivo	59
III Transcriptie interviews	61

I Topic list

Inleiding

- Voorstellen onderzoeker
- Doel interview
 - onderzoek naar interetnisch contact in Nederland
 - bachelorthesis
- Anonimiteit garanderen
- Uitleg interview
- Geluidsopname

Respondent

- Voorstellen respondent
- Nationaliteit, leeftijd, huishoudenssamenstelling, opleidingsniveau, werk
- Contact met: vrienden en familie
- Soort sport
- Belangrijk in contact

Sportschool

- Sportmotivatie
- Keuze voor de sportschool
- Mening over de sportschool
- Contact; voor, tijdens, na

Beeldvorming

- Verschil eigen afkomst en vrouwen van andere afkomst
- Geleerd
- Opvallend
- Rol van sport
- Vriendschappen

Woonomgeving

- Contact
- Mening buurtgenoten
- Medesporters

Afsluiting

- Aanvullingen van de respondent
- Naam bedenken
- Samenvatting ontvangen
- Bedanken

II Codeboom

Type	Name	Sources	References	References
	Beeldvorming	14	37	
	Beeld Nederlandse vrouwen over Turkse en Marokkaanse vrouwen		4	11
	Beeld over sportschool		1	4
	Beeld Turkse en Marokkaanse vrouwen over Nederlandse vrouwen		8	13
	Beeld Turkse en Marokkaanse vrouwen over Turkse en Marokkaanse vrouwen		5	8
	Reactie op elkaar		2	2
	Verandering		8	12
	Voorbeelden		2	7
	Contact buiten de sportschool	15	25	
	Buren		7	9
	Buurt		2	3
	Familie		2	2
	Geen behoefte		2	2
	Vrienden		3	5
	Vrouwen van de sportschool		1	1
	Contact op de sportschool	7	13	
	Na		10	12
	Tijdens		16	36
	Voor		12	18
	Ladyfit	1	1	
	Geleerd op de sportschool		7	10
	Gestart bij Ladyfit		14	15
	Mening anderen		12	15
	Positief		16	24
	Verbeterpuntes		14	28
	Vrouwen		9	13
	Persoonlijke kenmerken	13	15	
	Belangrijk in contact		4	4
	Contact		7	8
	Contactmotivatie		3	6
	Samen sporten		1	1
	Soort sport		12	13
	Sportmotivatie		16	16
		Afleiding & stress		2
		Afvallen		7

	Cultuur	1
	Gevoel	4
	Gezondheid & conditie	8
	Vroeger	4

Legenda codeboom

Sources	References
---------	------------

III Transcriptie interviews

